

Tekijänoikeuslaki 8.7.1961/404

27 § 3 (ennallaan)

Tekijänoikeuden luovutuksesta eräissä tapauksissa säädetään 30 – 40 sekä 40 b §:ssä. Mainittuja säännöksiä on kuitenkin sovellettava vain, jollei toisin ole sovittu.

*Sopimus yleisölle välittämisestä (uusi)
30 a §*

Milloin luovutetaan oikeus teoksen välittämiseen yleisölle televisio- ja radiotoiminnasta annetussa laissa (744/1998) tarkoitetussa televisio- tai radiotoiminnassa, luovutus käsittää teoksen kaiken samanaikaisen ja muuttamattoman välittämisen samalla maantieteellisellä alueella, kun välitys tapahtuu saman lähettäjäyrityksen televisio- tai radiotoiminnassa [ja välittämisestä maksettava korvaus kohtuudella ottaa huomioon lähettäjäyrityksen rinnakkaisesta välittämisestä saaman lisäarvon] edellyttäen, että luovutuksen antajalla on oikeus luovuttaa nämä oikeudet luovutuksesta sovittaessa.

[Viittaus riitojen ratkaisuun?]

45 § 5

Menettelyyn, johon 1–4 momentin mukaan vaaditaan esittävän taitelijan suostumus, sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n 2–4 momentissa, 3, 6–9, 11 ja 11 a §:ssä, 12 §:n 1–3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a– 16 e §:ssä, 17 §:n 2, 3 ja 5 momentissa, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 21, 22 ja 25 b–25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 25 h, 25 i, 26, 26 a–26 f ja 26 h §:ssä 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä, 28, 29, 29 a, 41 ja 42 §:ssä sekä siltä osin, kuin toisin ei ole sovittu, mitä 30 a §:ssä säädetään.

46 a § 3

Menettelyyn, johon 1 ja 2 momentin mukaan vaaditaan tuottajan suostumus, sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n 2 ja 3 momentissa, 6–9 §:ssä, 11 §:n 2–5 momentissa, 11 a §:ssä, 12 §:n 1–3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a–16 e §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 22, 25 b ja 25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 26, 26 a–26 f ja 26 h §:ssä 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä, 29 §:ssä sekä siltä osin, kuin toisin ei ole sovittu, mitä 30 a §:ssä säädetään.

47 b § (uusi)

Yleisölle välittämisestä 47 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti 47 a §:ssä tarkoitettua korvausta koskevan sopimuksen katsotaan sisältävän korvauksen kaikesta samanaikaisesta ja muuttamattomasta välittämisestä samalla maantieteellisellä alueella, kun välittäjänä on sama lähettäjäyritys ja välittämisestä maksettava korvaus kohtuudella ottaa huomioon lähettäjäyrityksen rinnakkaisesta välittämisestä saaman lisäarvon.

[Viittaus riitojen ratkaisuun?]

Voimaantulosäännökset:

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

Tätä lakia sovelletaan sen voimaantulon jälkeen tehtyihin sopimuksiin.

Digita Oy/ vastaukset Monikanavajakeluun liittyvien tekijänoikeudellisten kysymysten selvittämiseen asetettu työryhmä

Kysymykset/vastaukset:

1. Yleisiä kommentteja

Työryhmän tehtävän asetus (saman lähetyksen samanaikainen jakelu samalle maantieteelliselle alueelle) rajaa tarkastelun lineaarisiin sisältöihin ja niihin lähetystekniikoihin, joissa samanaikainen lähettäminen on ylipäättänsä teknisesti mahdollista. Asiaa ei kuitenkaan voi tarkastella pelkästään teknisestä näkökulmasta, vaan on huomioitava myös kaupallinen ympäristö ja erityisesti siihen vaikuttava sääntely-ympäristö.

Ratkaisuja ei voida pohtia nykyisessä toiminta- ja sääntely-ympäristössä täysin verkko- tai teknologiariippumattomasti, sillä eri jakelutekniikkaan pohjautuvat toimintaympäristöt on säännelty eri tavoin. Verkko- ja ohjelmistotoimilupia edellytetään joissain ympäristöissä ja joissain taas ei. Toiset toimintaympäristöt ovat erityisen markkinasääntelyn alaisia (HMOV) ja toiset siitä vapaita. Lisäksi usein sääntelyinkin seurauksena jakelumallien ansaintalogiikat eroavat merkittävästi siinä suhteessa, miten markkinan keskeiset toimintaroolit (palveluoperaattori, verkko-operaattori ja sisältöaggregaattori) jakautuvat eri yrityksiin ja millaisia sopimussuhteita näiden yritysten välille syntyy. Eroilla on merkitystä niin markkinatilanteen kuin nykyisen ja tulevan sääntelyinkin osalta. Lisäksi kansainvälisestäikin toimiala ja sääntely on vahvassa muutoksessa.

Olemme seuraavissa alakohdissa tarkentaneet erityisesti DVB-H:n näkökulmasta seikkoja, joita työryhmässä tulisi tarkastella osana monikanavajakeluun ja tekijänoikeusmaksuihin liittyvää problematiikkaa.

Broadcasting-jakelu vs muut jakelutekniikat

DVB-H-verkossa tapahtuva lähettäminen on broadcasting-tyyppistä lähettämistä (yhdeksi monelle), jossa verkon perusluonne mahdollistaa rajauksen mukaisen saman lähetyksen samanaikaisen jakelun samalle maantieteelliselle alueelle (DVB-H-verkon peittoalueen puitteissa).

DVB-H-lähetysteniikka on DVB-T-standardiin pohjautuva liikkuvaan käyttöön optimoitu jakeluteknologia. DVB-H mahdollistaa teknisesti paremman sisällön jakelun mobiileihin päätelaitteisiin kuin DVB-T. Taajuusalueensa ja yksisuuntaisuutensa vuoksi se on kustannustehokkain tapa jakaa suuriakin sisältömääriä mobiilipäätelaitteisiin.

DVB-H-teknologia soveltuu hyvin radio-ohjelmien jakeluun, sillä radiopalveluissa DVB-H tarjoaa paremman sisäpeiton ja monipuolisemman palvelusisällön kuin FM-radio. DVB-H murtaakin televisio – ja radio-ohjelmien välistä rajaa. DVB-H-teknologian avulla tuotetut radiosisällöt sisältävät myös audiovisuaalisen elementin ja vastaavasti televisio-ohjelmat sisältävät äänikomponentit, joten nämä kaksi sisältöä lähenevät toisiaan. Molempiin palveluihin voi lisäksi liittyä DVB-H:ssa interaktiivisuutta ja lisäpalveluita, joita ei jaella alkuperäisessä lähetyksessä, koska lisäosioita tukeva tekniikka ei ole yleistynyt.

Kaapeli- ja satelliittijakelu ovat teknisesti broadcasting-jakelua, mutta ne eroavat roolituksestaan ja ansaintalogiikaltaan olennaisesti DVB-T- ja DVB-H-verkoista. Satelliittijakelussa palvelu- ja

verkko-operaattorit ovat eri toimijoita, mutta vastaanottajalta peritään aina kuukausimaksu. Kaapelijakelussa taas rooleja ei ole eriytetty yhtä selkeästi kuin DVB-T/H -jakelussa, jossa verkko- ja palveluoperaattorin rooli on jopa sääntelyllä erotettu. Lainsäädännössä tämä seikka on huomioitu VML 134 §:ssä must carry sääntönä:

”siirtovelvollisuutta ei kuitenkaan ole, jos kaapelitelevisioverkon välityskyky on teleyrityksen käytössä sen omassa televisio- tai radiotoiminnassa tai jos se on tarpeen tähän tarkoitukseen yrityksen omaa kohtuullista tulevaa tarvetta varten. Teleyrityksen ei tarvitse siirtovelvollisuuden täyttämiseksi tehdä verkon välityskykyä lisääviä, olennaisia taloudellisia investointeja vaativia parannuksia.

Ohjelmistot niihin liittyvine palveluineen on tarjottava käyttäjälle maksutta. Verkkopalvelua kaapelitelevisioverkossa tarjoava teleyritys voi kuitenkin vaatia käyttäjältä kohtuullisen maksun verkon ylläpidosta.”

Erityissääntely liittyy erityisesti palveluoperaattorirooliin, jossa kohtuullinen maksu verkon ylläpidosta peritään ”access fee”n tai kuukausimaksun avulla suoraan vastaanottajilta.

Maksuttomuudella tarkoitetaan sitä korvausta, joka ohjelman siirrosta voitaisiin periä ohjelmistoja tarjoavalta yritykseltä.

Sääntelyn erot

Maanpäällisiä broadcasting-verkkoja reguloidaan erilailla kuin muita verkkoja. Taajuuksien niukkuus edellyttää toimilupajärjestelmää. Toimilupien lisäksi toimintaa sääntelee taajuusalueiden käyttösuunnitelma.

DVB-T- ja DVB-H-verkoissa verkko-operaattorin toiminta onkin säännelty toimiluvalla. Maanpäällisissä broadcasting-verkoissa myös ohjelmistotoiminta vaatii toimiluvan. Ohjelmistotoimilupamenettely on kevyempi DVB-H:ssä kuin DVB-T:ssä. Maanpäällisiin joukkoviestintäverkkoihin on kohdistettu esimerkiksi rajoituksia toimintaroolien suhteen ja peittoaluevaatimuksia. Kun taas esimerkiksi kaapeliverkoissa ei vastaavia rajoituksia ja vaatimuksia ei ole ja osapuolten väliset suhteet on säännelty sopimuksilla. Kaapeliverkkoyritysten tarjoamat palvelut vaihtelevatkin laajuudeltaan ja sisällöltään ympäri suomea.

Erot ansaintalogiikassa

Tärkeimpiä erottavia seikkoja eri jakeluverkkojen välillä on myös sääntelyn vaikutus mahdollisiin liiketoimintamalleihin ja ansaintalogiikkaan.

Ensinnäkin toimiluvissa on rajoitettu, ettei verkko-operaattori DVB-H-markkinassa voi toimia palveluoperaattorina. Broadcasting-verkossa palvelu- ja verkko-operaattorin ovat selkeästi erotettuja toimijoita, kun taas esimerkiksi kaapeli- ja IPTV-verkoissa yksi toimija hoitaa tyypillisesti molemmat roolit. Yksisuuntaisissa broadcasting-verkoissa ”free to air” -sisällöt, jossa televisio- ja radio-ohjelmien vastaanotto perustuu vapaasti vastaanotettavaan sisältöön, eivät edellytä minkäänlaista sopimusta vastaanottajan kanssa.

2. ja 3. Nykytila Suomessa ja Nykytila Suomen ulkopuolella

4. Ongelmatilanteet

Maanpäällisten yksisuuntaisten joukkoviestintäverkkojen (DVB-T ja DVB-H) toimintaympäristön erikoispiirteet tulisi huomioida analyysissa. Erityisesti ratkaisuehdotuksessa tulee huomioida palvelu- ja verkko-operaattorien rooleihin liittyvät erot. Markkinarakenteesta riippumatta puhtaasti teknisistä kustannuksista, kuten jakelukuluista, ei tulisi periä tekijänoikeusmaksuja. Jakeluteihin sidottuna tekijänoikeusepäselvyydet ja – maksut hidastavat helposti uusien jakeluteknikoiden käyttöönottoa ja ohjaavat teknologiavalintoja.

Työryhmän tulisi poistaa puhtaasti sääntelystä johtuvat teknologiavalinnat. Palveluntarjoaja tai päätelaitevalmistaja saattaa valita huonomman teknologian, mikäli tekijänoikeusepäselvyydet ja – maksut lisäävät kustannuksia ja epävarmuutta jossakin jakelumarkkinassa. Esimerkiksi mobiilipäätelaitteessa saatetaan edelleen suosia huonommin toimivaa DVB-T-vastaanottoa DVB-H-vastaanoton sijaan.

Laajemminkin mikäli tehty tekijänoikeuksia koskeva sopimus jo kattaa maantieteellisen alueen maksimiyleisön, ei saman sisällön samanaikaisesta jakelusta samalle alueelle eri jakeluteitä pitäisi syntyä lisäveloitteita. Uudemmat päätelaitteet tukevat tyypillisesti useita jakeluteitä, mikä tekee kanavasidonnaisista tekijänoikeuksista entistä hankalampia.

Koska regulaatioympäristö, ansaintalogiikat ja toimintaympäristö ovat muuttumassa, olisi käytännössä selkein vaihtoehto ratkaista ensin DVB-H, jotta toiminta voidaan aloittaa huomioiden yllä siihen liittyvät lainsäädännölliset ja ansaintalogikkaan liittyvät erot. Vastaava sääntö voisi soveltua myös muihin jakelukanaviin, joissa aidosti välitetään sisältöä samanaikaisesti ja samalle maantieteelliselle alueelle, vaikka niissä roolitus olisikin erilainen.

Toimintaehtojen, velvoitteiden, rajoitusten tulee kuitenkin olla kaikille yhtäläiset. Pohdittavaksi tulee siis myös se, pitääkö aikaisempia säännöksiä muuttaa, jotta toimintaympäristö on riittävän tasapuolinen kaikille toimijoille.

Lisätietoja

Marja Hohti, general counsel, marja.hohti@digita.fi, p. 040 747 0019

Tarja Rautio, palvelun kehityspäällikkö, tarja.rautio@digita.fi, 040 740 2734

Monikanavajakelutyöryhmän puheenjohtaja Sakari Aalto
Rochier Asianajotoimisto Oy
Keskuskatu 7
00100 Helsinki

Monikanavajakelutyöryhmä/ vastaukset

Johdanto: Mielestämme syksyllä 2007 opetusministeriössä laadittu selvitys "Television monikanavaisuus ja tekijänoikeus" ja sitä edeltävät asiaan liittyvät selvitykset ovat hyvä pohja, jota työryhmässä kannattaa käyttää hyväksi. Pidämme tärkeänä, että tätä selvitystä voidaan pitää ns. "pohjapaperina" monikanavajakelutyöryhmän jatkotyössä. Edellä mainitun selvityksen johtopäätöksissä todettiin vuonna 2007, että

- 1) osapuolten välillä ei ollut merkittäviä eroja tekijänoikeustulkinnoista
- 2) esitetyt käsitykset erosivat lähinnä korvauksista ja siitä, millaisia sopimuksia pitää neuvotella
- 3) osoittautui, että ei ollut tarpeellista esittää lain muutoksia tai muita ratkaisuja, joilla puututtaisiin osapuolten välisiin asioihin.

Tekijänoikeustulkinnoissamme ei mielestäni ole tapahtunut syksyyn 2007 verrattuna asiallista muutosta. Toivomme, että monikanavajakelu-työryhmässä käytävä osapuolten välinen keskustelu vie asiaa eteenpäin ja saadaan ajantasaista tietoa siitä, miksi mobiili-televisio ei ole vielä Suomessa lähtenyt liikkeelle. Ohjelma-työntekijöiden puolesta voidaan todeta, että DVB-h -lähetyksistä on neuvoteltu vuodesta 2007 alkaen, ensin Journalistiliiton ja potentiaalisten lähettäjäyritysten kesken suoraan ja syksystä 2007 alkaen Journalistiliitto on siirtänyt

DVB-h - neuvotteluvaltuudet jäsentensä puolesta Kopiostolle.

Koska tämän lausunnon antamisen määräaika on todella tiukka, lausunto ei ehdi käydä Journalistiliiton järjestökäsittelyssä ennen lausunnon määräajan päättymistä. Lausunnossa Journalistiliiton näkemyksenä esittämäni mielipiteen ovat tästä syystä osin omiani.

Kysymys 1: Monikanavajakelun käsitteen määrittelyä

Monikanavajakelulla viitataan yleensä tilanteeseen, jossa yhdellä sopimuksella on hankittu oikeudet jaella sisältöä useammassa jakelukanavissa ja jakelu myös toteutetaan.

Tekijänoikeus antaa tekijöille/ oikeudenomistajille perustuslain suojaaman oikeuden määrätä teostensa käytöstä. Siten he voivat vapaasti määrittellä, millaisia sopimuksia he tekevät (käyttöehdot, hinta, laajuus jne). Jakelija/käyttäjäyhtiöt voivat omasta puolestaan vapaasti määrittää, millaisiin oikeuksienhankinta-sopimuksiin ne ovat valmiita. Kyse on normaalista liiketoiminnasta ja sopimusvapauden periaatteen noudattamisesta.

Koska kyse on vapaasta sopimisesta, jossa osapuolilla on em. oikeudet, ei ole mahdollista saati tarpeen määrittellä, millaisia teknologioita ja jakeluteitä (lausuntopyynnön esimerkit kysymys 1: a - f) eri sopimuspuolten välisissä sopimuksissa saattaa olla mukana.

Toivomme rajausta, jossa monikanavajakelutyöryhmä ei käsittele on demad –jakelua eikä kaapelijakelua/ edelleen lähettämistä. Näkemyksemme perustuu siihen, että on demand –jakelu ei ole samanaikaista alkuperäisen lähetyksen kanssa ja kaapeli-jakelusta/ edelleen lähettämistä taas on tekijänoikeuslaissa oma pykälänsä ja Suomessa vakiintunut ja hyvä käytännön toteutusjärjestelmä.

Käytännön sopimustilanteen osalta voidaan todeta, että neuvotteluosapuolet ovat enemmän tai vähemmän epätasapainoisessa neuvotteluasemassa. TV-ohjelmia ostettaessa vallitsee käsityksemme mukaan ostajan markkinat. Lainsäädännöllä on tarpeen turvata tekijän asemaa kohtuuttomilta sopimusehdoilta, ei kallistaa tasapainoa entistään ohjelmia ostavien yritysten hyväksi.

Kysymys 2: Nykytila Suomessa

Tekijänoikeuslain mukaan kaikki lähetystoiminta kuuluu 2§:ssä määritellyn tekijän yksinoikeuden ja taloudellisten oikeuksien piiriin. Lähettäminen on joko alkuperäistä lähettämistä (25f §), edelleen lähettämistä (25h §) tai uudelleen lähettämistä (25g §).

Lähetystoiminnasta on sovittava tekijänoikeuksien haltijoiden kanssa erikseen. Nämä luvat alkuperäiseen lähetystoimintaan ja edelleen lähettämiseen voidaan saada sopimuslisenssin (26§) nojalla opetusministeriön hyväksymiltä sopimuslisenssijärjestöiltä (esim. Kopiosto) tai hankkimalla oikeudet suoraan tekijöiltä ja oikeudenhaltijoilta (esim. toimitus- ja ohjelmatyöntekijöiden osalta Journalistiliitolta siltä osin, kuin neuvotteluvaltuuksia ei ole siirretty Kopiostolle).

Tekijänoikeus on käsittääksemme kokonaisuudessaan, myös lähetystoiminnan osalta teknologianeutraali. Teoksia voidaan lähettää alkuperäisessä lähetystoiminnassa tai edelleen lähetystoiminnassa millä tahansa tekniikalla, johtimitse (esim. DVB-C, IPTV) tai johtimitta (esim. DVB-T, DVB-H, 3G). Teknologianeutraliteetin ansiosta nykyiset säännökset kattavat myös kaikki tulevaisuudessa kehiteltävät lähetystekniikat. Emme siis näe tarvetta muuttaa tekijänoikeuslain säännöksiä. Tekijänoikeuslupien ostamisessa ja myymisessä tulee jatkossakin kunnioittaa sopimusvapautta ja oikeuksien siirtymisen suhteen suppean tulkinnan periaatetta.

Kysymys 3:

Olemme esittäneet monikanavajakelun kansallisia toteutuksia koskien selvityspyynnön kansainväliselle journalistiliitolle IFJ:lle (=International Federation for Journalists). IFJ edustaa yli 500 000 toimitus- ja ohjelmatyöntekijää yli sadassa maassa. Uskomme, että IFJ:n kautta saadaan tietoa ulkomaisista hyvistä käytännöistä monikanavajakelussa (lähinnä DVB-h). Pidätämme oikeuden palata tähän asiaan tarvittaessa myöhemmin, kunhan olemme saaneet IFJ:n kautta vastaukset kysymyksiimme.

Kysymys 4:

Monikanavajakelun mahdolliset ongelmat eivät toimitus- ja ohjelmatyön osalta liity tekijänoikeuksiin. Esimerkiksi MTV3:lla on jo nyt mahdollisuus DVB- h –lähetykseen työsuhteisten toimitus- ja ohjelmatyöntekijöidensä teosten osalta. Ko. oikeudet on MTV3:lle siirretty yrityskohtaisella tekijänoikeussopimuksella. Yleisradion kanssa puolestaan on sovittu erittäin laajoista teosten käyttöoikeuksista (poislukien DVB-h, jonka osalta neuvotteluja Yleisradion kanssa käydään parhaillaan).

Journalistiliitto on luovuttanut Kopiostolle valtuudet neuvotella ja sopia keskitetysti Journalistiliiton jäsenten puolesta uusista tekijänoikeudella suojatun aineiston käyttötavoista (esim. DVB-h jakelusta) niiden tahojen kanssa, joiden kesken Journalistiliitolla ei ole vakiintuneita työehtosopimussuhteita.

Tekijänoikeuden haltijat ovat mielestämme edelleen halukkaat saattamaan teoksensa yleisön saataviin myös uusia jakeluteitä käyttämällä ja oikeudet aineistoon ovat lisensioitavissa suoraan järjestöjen tai Kopioston kautta. Nimenomaan toimitus- ja ohjelmatyön osalta voidaan todeta, että alalla on jo

vuosikymmeniä ollut olemassa kehittyneet ja vakiintuneet sopimuskäytännöt. Kaikista tekijänoikeudella suojattujen aineistojen käyttötarkoituksista on pystytty sopimaan kulloisenkin tarpeen mukaisesti mm. työehtosopimuksen kautta.

Syynä siihen, ettei mobiilitelevisiota ole vielä Suomessa merkittävässä määrin käytössä johtuu käsityksemme mukaan siitä, että verkko-operaattorien hinnoittelu ei ole tarjonnut järkevää investointimallia TV-yhtiöiden kannalta.

Marianne Leskinen
työehtoasiamies
SJL

Monikanavajakelutyöryhmän puheenjohtaja Sakari Aalto
Roschier Asianajotoimisto Oy
Keskuskatu 7
00100 Helsinki

Monikanavajakelutyöryhmä/ vastaukset

Aluksi:

On positiivista, että syksyllä 2007 opetusministeriössä laajasti yli 20 toimijan kuulemisen perusteella laadittu selvitys "Television monikanavaisuus ja tekijänoikeus" saa nyt päivityksen, jossa otetaan huomioon liiketoimintamallien ja teknologian kehitys viimeisen puolen vuoden aikana.

Tämän edellä mainitun selvityksen johtopäätöksissä todettiin, että

- 1) osapuolten välillä ei ollut merkittäviä eroja tekijänoikeustulkinnoista
- 2) esitetyt käsitykset erosivat lähinnä korvauksista ja siitä, millaisia sopimuksia pitää neuvotella
- 3) osoittautui, että ei ollut tarpeellista esittää lain muutoksia tai muita ratkaisuja, joilla puututtaisiin osapuolten välisiin asioihin.

Ymmärtääkseni tekijänoikeustulkinnassa ei ole tapahtunut muutosta ja toivonkin, että monikanavajakelutyöryhmän työ vie tätä asiaa eteenpäin ja selvittää johtuisiko mobiilitelevision hidas liikkeellelähtö Suomessa esimerkiksi mobiilijakelun korkeista kustannuksista tai siitä että ei vielä löydy riittävää määrää kuluttajia, joilla olisi mobiili-tv-vastaanottoon kykenevät laitteet eikä niinkään mahdollisista tekijänoikeuksiin liittyvistä sopimisongelmista.

Valitettavasti työryhmälle annettu aikataulu on niin kireä, ettei todelliseen työryhmätyöskentelyyn ole mahdollisuuksia. Työprosessista puuttuvat mm. asiantuntijoiden haastattelut sekä asiaan liittyvien avointen kysymysten määrittely joiden avulla olisimme voineet kartoittaa syvällisemmin todellisia tähän asiaan liittyviä ongelmia ja niiden kehitystarvetta. Katsonkin, että alussa mainitsemani "Television monikanavaisuus ja tekijänoikeus" - selvityksen päivittäminen on todennäköisesti parasta mihin voimme tällä aikataululla ja kysymyksenasettelulla päästä.

Kysymys 1

Monikanavajakelulla viitataan ymmärtääkseni yleensä tilanteeseen, jossa yhdellä sopimuksella on hankittu oikeudet jaella sisältöä useammassa jakelukanavassa.

Tekijänoikeus antaa tekijöille/ oikeudenomistajille perustuslain suojaaman oikeuden määrätä teostensa käytöstä. Siten he voivat vapaasti määrittellä, millaisia sopimuksia he tekevät (käyttöehdot, hinta, laajuus jne.). Jakelija/käyttäjäyhtiöt voivat omasta puolestaan vapaasti määrittää, millaisiin oikeuksienhankinta-

sopimuksiin ne ovat valmiita. Kyse on normaalista liiketoiminnasta ja sopimusvapauden periaatteen noudattamisesta.

Koska kyse on vapaasta sopimisesta, jossa osapuolilla on em. oikeudet, ei ole mahdollista määritellä, millaisia teknologioita ja jakeluteitä (lausuntopyynnön esimerkit kysymys 1: a - f) eri sopimuspuolten välisissä sopimuksissa saattaa olla mukana. Lain käsitteiden puitteissa rajauksia sen sijaan on mahdollista ja syytä tehdä.

Tarkat teknologiset määritelmät ovat siksikin hankalia, että uusia tekniikoita syntyy jatkossakin. Tästäkin syystä nyt vallitseva tekijäoikeuslain mahdollistama vapaa ja teknologianeutraali sopiminen on paras vaihtoehto tulevaisuudessakin.

Monikanavajakelutyöryhmällä ei varmaankaan ole tarvetta käsitellä tai ottaa kantaa on demand - jakeluun, koska on demand -jakelu ei ole samanaikaista.

Edelleen lähettämisen osalta tilanne on määritelty tekijänoikeuslaissa ja hyväksymispäätöksissä teknologianeutraalisti. Käytännössä kaikki määritelmässä mainitut teknologiat voivat olla edelleen lähettämistä (25h§), kun lähetystoimintaa harjoittaa jokin muu kuin alkuperäinen lähettäjäyrittäjä. Jos lähetystoimintaa harjoittaa alkuperäinen lähettäjäyrittäjä, kyseessä on alkuperäinen lähetys millä tahansa määritelmässä mainituilla tekniikoilla harjoitettuna (25f§). Kumpaakin tässä mainittua lähetystoimintaa varten voidaan myöntää kattavia tekijänoikeuslupia hyvin toimivan sopimuslisenssijärjestelyn ja opetusministeriön hyväksymispäätösten avulla (26§).

Kaapelijakelu muistaakseni päätettiin jättää ensimmäisessä kokouksessamme toimeksiannon ulkopuolelle.

Käytännön sopimustilanteessa osapuolet voivat olla enemmän tai vähemmän tasapainoisessa neuvotteluasemassa. TV-ohjelmia ostettaessa vallitsee ostajan markkinat. Lainsäädännöllä on turvattava heikomman osapuolen eli tekijän ja tuottajan asemaa kohtuuttomilta sopimusehdoilta/pakkomyyniltä, eikä missään nimessä ainakaan saa kallistaa tasapainoa entistään ohjelmia ostavien yritysten hyväksi.

Monikanavajakelu ei tarkoita vain tilannetta, jossa toimiluvan haltija hankkii terresteeriaali-lähetysten rinnalle jakelua ns. uusissa tietoverkoissa. Yhden verkon toimiluvan omaavalle yhtiölle ei tule synnyttää erityisiä kilpailuetuja ainakaan sellaisissa verkoissa, joissa toimilupaa ei vaadita. Tällaista malliahan jotkut toimilupayhtiöt ovat lausunnoissaan toivoneet. Mielestäni tulee ennemminkin varoa, ettei synnytetä kilpailun-rajouksia tai ylivoimaisia kilpailuasemia vapaiksi liiketoimintaympäristöiksi ajateltuihin tietoverkkoihin.

Kysymys 2

Tekijänoikeuslain mukaan kaikki lähetystoiminta kuuluu 2§:ssä määritellyn tekijän yksinoikeuden ja taloudellisten oikeuksien piiriin. Lähetystoiminta kuuluu 2 §:n mukaan yleisön saataville saattamisen yläkäsitteen ja tämän alakäsitteen, yleisölle johtimitse tai johtimitta välittämisen piiriin.

Lähtttäminen on joko alkuperäistä lähettämistä (25f §), edelleen lähettämistä (25h §), tai uudelleen lähettämistä (25g §).

Lähtttäminen on edelleen lähettämistä, kun tämä tapahtuu muun kuin alkuperäisen organisaation toimesta (Bernin sopimus 11 bis 2) ja edelleen lähettämiseen tarvitaan lähettäjäyrittäjän lupa (48§).

Jakeluvuorituksen alaisten ohjelmien edelleen lähettämistä (25 i §) on korvausoikeus poistettu Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten vastaisesti.

Luvat alkuperäiseen lähetystoimintaan ja edelleen lähettämiseen voidaan saada sopimuslisenssin (26§) nojalla opetusministeriön hyväksymiltä sopimuslisenssijärjestöiltä tai hankkimalla oikeudet suoraan tekijöiltä ja oikeudenhaltijoilta.

Tekijänoikeuslaki ei ota kantaa maantieteeseen. Lähetystoimintaa Suomen alueella voidaan harjoittaa vapaasti sopimalla ja tekijänoikeuslain säädöksiä noudattaen.

Tekijänoikeus on lähetystoiminnan osalta teknologianeutraali. Teoksia voidaan lähettää alkuperäisessä lähetystoiminnassa tai edelleen lähetystoiminnassa millä tahansa tekniikalla, johtimilla (DVB-C, IPTV, etc.) tai johtimilla (DVB-T, DVB-H, 3G, etc.). Teknologianeutraliteetin ansiosta säännökset kattavat myös kaikki tulevaisuuden lähetystekniikat. Tästä johtuen ei myöskään ole tarvetta muuttaa säännöksiä.

Tekijänoikeuslupien ostamisessa ja myymisessä tulee kunnioittaa sopimusvapautta ja vakiintunutta suppean tulkinnan periaatetta, jonka mukaan uusien jakeluteiden hyödyntäminen on tekijän päätettävissä.

Nykyinen sopimuslisenssijärjestelmä mahdollistaa tekijänoikeuslupien tehokkaan ja kattavan hankkimisen kaikkeen samanaikaiseen ja muuttamattomaan lähetystoimintaan. Tästä syystä ei ole tarvetta nykyisen tekijänoikeuslain muuttamiseen. Tekijänoikeuslupien ostamisessa ja myymisessä sopimusvapautta tulee kunnioittaa ja markkinoiden tulee saada muodostua tekijänoikeuksia kunnioittaen, sopimusvapauden vallitessa.

Kysymys 2b

Tuottajilla on useimmiten oikeudet tai valtuudet sopia tuottamiensa teosten edelleen lähettämistä tekniikasta riippumatta. Parhaimmillaan mietitään, että eräissä tapauksissa sopimisoikeus voidaan siirtää Av-tuottajien tekijänoikeusjärjestö Tuotokselle, mikäli katsotaan, että kollektiivinen lisensointi on osapuolille edullisempi ratkaisu.

Kysymys 3

Tähän kysymykseen vastaamiseen ei asiantuntemukseni riitä.

Kysymys 4

Tuottajan näkökulmasta sopiminen monikanavajakeluun liittyvistä oikeuksista käy aivan yhtä hyvin kuin tuotettujen teosten muidenkin lähetys- tai välitysoikeuksien sopiminen. Ongelmana on lähinnä ollut uusista jakelukanavista maksettavien korvausten suuruus.

Se, jos teresterialilähetys näkyy samanaikaisesti jossakin toisessa välineessä kuin perinteisessä televisiossa, ei sinänsä huoleta tuottajia. Jos kuitenkin jokin taho ansaitsee meidän omaisuudellamme tämän ansiosta lisäarvoa (esim. uutta tuloa), silloin oikeudenmukaisuus vaatisi tämän tulon jakamista oikeudenomistajien kanssa. Esimerkkinä voi mainita mobiilitelevisiolähetysten välittäjäyhtiön perimän kuukausikorvauksen kuluttajalta tai mainosrahoitteisen televisiokanavan mainostulojen lisääntymisen uusien jakelukanavien ansiosta.

Olen viimeisen vuoden aikana käytyjen neuvottelujen tai keskustelujen perusteella ymmärtänyt, että keskeisimmät ongelmat oikeuksista sopimiseen eivät ole olleet tekijänoikeuksissa tai siinä, ettei tekijänoikeuslupia ole voitu saada järjestettyä. Keskeisin ongelma on ollut käyttäjien neuvotteluhaluttomuus. Tämä puolestaan on aiheutunut pitkälle käyttäjien ajamista lainsäädäntömuutoksista (kuten DVB-H jakeluun ja jakeluvaihtoehtoon liittyvä lainsäädäntö). Käyttäjien tarkoituksena on näyttänyt olevan lainsäädännön muuttaminen siten, että tekijänoikeuslain vaatimaa sopimista ei uusien jakelukanavien hyödyntämisessä tarvittaisi.

Todellisina syinä siihen, markkinat eivät ole syntyneet niin nopeasti kuin olisi ollut toivottavaa ovat olleet muut kuin tekijänoikeuslaista johtuvat syyt. Näitä ovat olleet esimerkiksi DVB-H:n osalta alhainen laitepenetraatio ja korkeat tekniset jakelukustannukset.

Työryhmän kapeaksi rajatussa ja liian kiireiseksi aikataulutetussa työskentelyssä ei ole mahdollista käsitellä riittävästi kaikkia niitä ulottuvuuksia, jotka liittyvät erottamattomasti käsiteltävään aiheeseen (kuten perusoikeudet ja kilpailuoikeus).

Mikäli lainsäädännössä päädyttäisiin käyttäjätahojen esittämän kaltaiseen säädökseen, jossa lähetystoiminnasta solmittavien sopimusten katsottaisiin kattavan kaikilla mahdollisilla tekniikoilla samalle maantieteelliselle alueelle tapahtuva lähettäminen ellei erikseen oltaisi toisin sovittu, johtaisi presumptiosäännös monella tavalla kestävämpään tilanteeseen. Säädös johtaisi tekijänoikeudenhaltijoiden perusoikeuksien ja sopimusvapauden rajoittamiseen.

Tällainen tulevaisuudenkuva johtaisi sisällön käyttäjätahojen entisestään kasvavaan neuvotteluvoimaan, jossa pienet tuottajatahot olisivat entisestäänkin vaikeammassa asemassa.

Myöskin uusien tahojen tulo kilpailemaan näiden uusien jakeluteiden sisällöntarjonnasta vaikeutuisi huomattavasti ja osaltaan kaventaisi sisällöntuottajien mahdollisuuksia valita ostajataho teoksilleen.

Nykyinen tekijänoikeuslaki antaa mahdollisuuden sopia tehokkaasti ja kattavasti eri teknologioilla tapahtuvasta lähetystoiminnasta. Tekijänoikeudet eivät ole este uusilla teknologioilla tapahtuvaan lähettämiseen. Valitettavasti käyttäjätahot ovat kuitenkin olleet haluttomia neuvottelemaan teosten käytöstä lähetyksissä, jotka hyödyntävät uusia jakelutekniikoita. Sen sijaan he ovat ajaneet lainsäädäntömuutoksia, joiden avulla he saisivat luvat automaattisesti ilman sopimista ja eri korvausta samalle alueelle tapahtuvaan samanaikaiseen lähettämiseen.

Tuottajat ovat olleet ja ovat edelleenkin täysin valmiita sopimaan tuottamansa sisällön jakelusta myös uusissa jakelukanavissa, kunhan tässä noudatetaan kohtuullisia ehtoja.

Helsingissä 3. huhtikuuta 2008

Lasse Saarinen
Elokuvatuottaja
Kinotar Oy

Monikanavajakelun työryhmälle

Vastaukset monikanavajakeluun liittyvien kysymysten selvittämiseen asetetulle työryhmälle

Työryhmän toimeksiannosta ja työskentelystä

Lähtökohtani on, että monikanavajakeluun liittyvät kysymykset eivät anna aiheita tekijänoikeuslain muuttamiseen. Tekijänoikeuslaki ja sen säännökset eivät ole este uusien jakelumarkkinoiden syntyymiseen.

Syynä siihen, että markkinat eivät ole kaikissa tapauksissa päässeet syntymään niin nopeasti kuin olisi ollut toivottavaa ovat pääasiassa olleet muut kuin tekijänoikeudelliset syyt, kuten alhainen laitepenetraatio, korkeat tekniset jakelukustannukset sekä käyttäjätahojen haluttomuus neuvotella ja sopia jakeluehdoista oikeudenhaltijatahojen kanssa. Käyttäjätahot ovat myös edistäneet lainsäädäntöhankkeita, jotka toteutuessaan poistaisivat näiden tahojen tarpeen sopia tekijöiden ja tekijänoikeuksien haltijoiden kanssa uusia jakelutekniikoita hyödyntävästä jakelutoiminnasta. Nämä hankkeet ja niiden lopputulosten odottaminen ovat osaltaan hidastaneet uusien markkinoiden syntyä.

Näin suppeaksi rajatussa työskentelyssä (lyhyt aikataulu ja neljän sivun vastaukset) ei ole mahdollista käsitellä riittävän syvällisesti kaikkia niitä keskeisiä ulottuvuuksia (kuten perusoikeudet ja kilpailuoikeus), jotka liittyvät erottamattomasti käsiteltävään aiheeseen. Nyt esitetyllä tavalla toteutettava työryhmätyöskentely voinee parhaimmillaan toimia lähinnä opetusministeriön 24.8.2007 julkaistun Television monikanavaisuus ja tekijänoikeus (Opetusministeriön DVB-H-selvitys 2007:41) selvityksen päivityksenä ja pintapuolisena katsauksena eri osapuolten näkemyksiin.

Kysymys 1

Teknologia on viime vuosina kehittynyt TV-toimialalla nopeasti ja on ennustettavissa että uusia ja tehokkaampia jakelutekniikoita syntyy jatkossakin. Tämän seurauksena televisiosisältöjen jakelu hajautuu yhä useampiin jakelukanaviin. Tästä syystä en näe esitettyä teknologia-ähtöistä työskentelytapaa hyvänä. Lainsäädännössä tulee pyrkiä pitkäjänteisiin lopputuloksiin eikä tilapäisratkaisuihin. Lainsäädännön tulee myös jatkossa pysyä teknologianeutraalina. Tekijänoikeudellisesti ja markkinoiden kehittämisen kannalta on olennaisempaa tarkastella lähetystoiminnan luonnetta: kuka lähetystoimintaa harjoittaa ja minkälaista lähetystoimintaa harjoitetaan kuin sitä millä tekniikalla lähetystoimintaa tietyllä hetkellä harjoitetaan. Tämä lähtökohta palvelisi paremmin toimeksiannon tavoitteiden saavuttamista.

Työryhmän ensimmäisessä kokouksessa esitettiin, että perinteinen kaapeliteitse tapahtuva edelleen lähettäminen jätettäisiin työryhmän toimeksiannon ulkopuolelle, koska eri osapuolet kokevat sen ongelmattomana ja se kuuluu tekijänoikeudellisesti kymmeniä vuosia hyvin toimivan edelleen lähettämisen sopimuslisenssin piiriin. Tämä esitys sai kannatusta eikä sitä vastustettu. Esitän perinteisen kaapelijakelun rajaamista toimeksiannon ulkopuolelle.

Edelleen lähettäminen on määritelty tekijänoikeuslaissa ja hyväksymispäätöksissä teknologianeutraalisti. Käytännössä kaikki määritellyissä mainitut teknologiat voivat olla

edelleen lähettämistä (25h§), kun lähetystoimintaa harjoittaa jokin muu kuin alkuperäinen lähettäjäyrittäjä. Edelleen lähettämistä on olemassa hyvin toimiva sopimuslisensointijärjestelmä ja pitkäaikainen, hyvin toiminut käytäntö. Esitän millä tahansa teknologialla tapahtuvan edelleen lähettämisen rajaamista tämän työryhmän toimeksiannon ulkopuolelle.

IPTV:n ja Internet-TV:n määritelmät ovat epäselviä. Tulisi täsmentää, tarkoitetaanko niillä televisio-ohjelmien jakelua ns. suljetussa laajakaistaverkossa vai ovatko ohjelmat kaikkien katsottavissa vapaasti internetissä. Määritelmistä jää myös epäselväksi mikä tarkalleen ottaen on Internet-TV:n ja IPTV:n ero. Eroksi ei riitä se, että toisessa lähetystä katsotaan tietokoneen ruudulta ja toisessa television ruudulta. Suurin osa ns. lähtytelevisioista voi toimia myös tietokoneen näyttönä.

Korostan että määritelmät eivät saisi missään tapauksessa johtaa tilanteisiin, joissa erillisiä relevantteja markkinoita niputettaisiin saman määritelmän alle kilpailuoikeudellisesti kestävämmällä tavalla. EU:n komissio on jo ottanut kantaa oikeuksien niputtamista vastaan ja puoltanut oikeuksien myymistä erikseen kullekin relevantille markkinalle tehokkuus- ja kilpailuoikeudellisista syistä¹. Erillisten relevanttien markkinoiden niputtaminen johtaisi myös tekijöiden ja oikeudenhaltijoiden omaisuudensuojan ja sopimusvapauden loukkaamiseen.

Kysymys 2 a

Televisiolähetysten lähettäminen kuuluu teoksen yleisölle välittämistä (tekijänoikeuslain 2§ 1 momentti) koskevan yksinoikeuden piiriin. Lähettäminen on joko alkuperäistä lähettämistä (25f§), edelleenlähettämistä (25h§) tai uudelleen lähettämistä (25g§). Tekijänoikeuslaissa on sopimuslisensointisäännökset koskien näitä lähetysmuotoja. Nämä sopimuslisensointit kattavat kaiken tämän toimeksiannon piiriin kuuluvan lähetystoiminnan.

Alkuperäiseen lähettämiseen sisältyy tekijän kielto-oikeus, edelleenlähettämässä kielto-oikeutta ei ole. Edelleen lähettäjä tarvitsee edelleen lähettämiseen lisäksi lähettäjäyrittäjän luvan (48§). Siirtovelvoitteen (viestintämarkkinalaki 134§) alaisten ohjelmien edelleen lähettämistä (tekijänoikeuslaki 25i§) on 1.1.2006 alkaen poistettu tekijän oikeus korvaukseen Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten vastaisesti.

Luvat alkuperäiseen lähetystoimintaan ja edelleen lähettämiseen voidaan saada joko sopimuslisensointin (26§) nojalla opetusministeriön hyväksymiltä sopimuslisensointijärjestöiltä tai hankkimalla oikeudet suoraan tekijöiltä ja oikeudenhaltijoilta. Jos sopimuslisensointisäännöstä ei olisi, lähetysoikeudet olisi hankittava suoraan tekijöiltä ja tekijänoikeuden haltijoilta.

Tekijänoikeuslailla ei ole maantieteellistä ulottuvuutta. Samalla maantieteellisellä alueella voidaan harjoittaa useanlaista lähetystoimintaa eri yleisöille ja eri tekniikoilla. Perinteisinä esimerkkeinä tämän kaltaisesta toiminnasta on televisio-ohjelmien lähettäminen maanpäällisessä verkossa (DVB-T), kaapeliverkossa (DVB-C) ja satelliittiteitse. Kustakin lähetystoiminnasta on erikseen sovittava tekijänoikeuksien haltijoiden kanssa. Kaikenlaista lähetystoimintaa Suomen alueella voi harjoittaa tekijänoikeuslain säädöksiä nou-

¹ Concluding report on the Sector Inquiry into the provision of sports content over third generation mobile Networks (2005), s. 7. http://ec.europa.eu/comm/competition/sectors/media/inquiries/final_report.pdf

dattaen ja sopimusvapauden puitteissa. Tekijänoikeuslaki ei aseta esteitä lähetystoiminnalle.

Tekijänoikeuksien soveltamiseen on vakiintunut suppean tulkinnan periaate, jonka mukaan tekijänoikeuden luovutussopimuksia on tulkittava ahtaasti. Suppean tulkinnan periaatetta noudatettaessa tekijän määräämisvallassa säilyvät kaikki ne teosten hyödyntämistavat, joista hän ei ole yksiselitteisesti luopunut. Mikäli teknologian kehitys luo käyttömuotoja, jotka eivät olleet vielä tunnettuja sopimuksentekohetkellä, säilyy uusien käyttömuotojen hyödyntämisoikeus tekijällä. Tulevien käyttömuotojen hyödyntämisoikeus voi siirtyä pois tekijältä vain, mikäli on solmittu luovutussopimus, joka koskee yksiselitteisesti myös tulevia, vielä tuntemattomia käyttömuotoja.²

Nykyinen sopimuslissensijärjestelmä mahdollistaa tekijänoikeuslupien tehokkaan ja kattavan hankkimisen kaikkeen samanaikaiseen ja muuttamattomaan lähetystoimintaan. Tästä syystä en näe tarvetta nykyisen tekijänoikeuslain muuttamiseen.

Kysymys 2b

Kopiostolla on kattavat valtuudet neuvotella ja sopia kotimaisten av-tekijöiden puolesta teosten edelleen lähettämistä. Näiden valtuuksien nojalla Kopiosto voi lissensioida millä tahansa tekniikalla tapahtuvaa edelleen lähettämistä. Tämän lisäksi Kopiostolla on kotimaisten tekijöiden osalta valtuuksia neuvotella ja sopia myös teosten yleisölle välittämistä muun muassa mobiiliverkoissa sekä kaapeliverkoissa ja muissa viestintäverkoissa, jotka on toteutettu johtimella tai muulla kiinteällä yhteydellä.

Parhaillaan Kopiosto neuvottelee DVB-H-tekniikalla tapahtuvan edelleen lähettämisen lissensioinnista toimijoiden kanssa. Nykyinen lainsäädäntö ei estä osapuolia neuvottelutukseen pääsemistä.

Suomalaiset DVB-H-pilotit on toteutettu osapuolten yhteistyöllä, nykyisen tekijänoikeuslain tukemana. Kopiosto myönsi lupia tiettyjen ulkomaisten kanavien edelleen lähettämiseen Nokia Oy:lle vuosina 2004 ja 2005 sekä Yleisradiolle vuonna 2005.

Kysymys 3 a

Kansainvälisissä sopimuksissa ei nimenomaisesti säännellä saman lähetyksen samanaikaista, samalle maantieteelliselle alueelle tapahtuvaa lähetystoimintaa. On huomattava, että muun kuin alkuperäisen organisaation toimesta tapahtuva lähettäminen kuuluu tekijän yksinoikeuden piiriin (Bernin sopimus 11 bis 2).

Tiedossani ei ole yhtään valtiota, joissa lainsäädännön tasolla olisi määritelty, että sopimus jollakin tietyllä lähetysteknologialla tapahtuvasta lähettämisestä kattaisi oikeudet lähettämiseen myös joillakin muilla lähetysteknologioilla. Useiden eurooppalaistenvaltioiden tekijänoikeuslaeissa sen sijaan on säännöksiä, jotka viittaavat siihen, että luovutussopimuksia on tulkittava oikeuksiaan luovuttavan hyväksi. Joissain (Belgia, Kreikka, Italia, Espanja) eurooppalaisissa valtioissa on suppean tulkinnan periaatteen lisäksi kirjattu lakiin kielto laatia sopimuslausekkeita, joilla automaattisesti myönnettäisiin luovu-

² On myös huomattavaa, että usean eurooppalaisen valtion lainsäädännöissä on kiellettyä laatia sopimuslausekkeita, joissa luovutettaisiin käyttöoikeus sopimuksentekohetkellä tuntemattomiin hyödyntämismuotoihin.

tuksensaajalle hyödyntämisoikeudet myös kaikkia uusia teknologioita silmällä pitäen. Sopimukset, joilla luovutettaisiin teoksen kaikki nykyiset ja tulevat hyödyntämuodot eivät olisi päteviä.

Saksassa on hiljattain uudistettu tekijänoikeuslakia. Uudistuksella luotiin mahdollisuus tehdä luovutus sopimuksia, joissa siirretään käyttöoikeudet myös tuleviin hyödyntämuotoihin (UrhG 31a). Tekijälle on kuitenkin säilytetty oikeus luovutuksen kumoamiseen uusien jakelukanavien osalta. Lisäksi tekijällä on oikeus kohtuulliseen korvaukseen teoksen hyödyntämisestä uudessa jakelukanavassa (UrhG 32 c).

Kysymys 3 b

Muissa pohjoismaissa yhteisvalvontajärjestöt lisensoivat alkuperäisen lähetyksen kanssa samalle maantieteelliselle alueelle tapahtuvaa samanaikaista edelleenlähettämistä.

Tanskassa lisensoidaan laajasti ja usealla eri teknologialla edelleen lähettämistä. Tanskassa on myös voimassa kaapelijakelun osalta korvausoikeus siirtovelvoitteen alaisten ohjelmien jakelusta. Nämä edelleen lähettämiskorvaukset ovat merkittäviä tekijöille, tuottajille ja Tanskan yleisradioyhtiölle.

Kysymys 4

Kiteytetysti voidaan sanoa, että keskeisimmät markkinoiden kehityksen hidasteet ovat olleet muualla kuin siinä, ettei tekijänoikeuslupia olisi voitu järjestää. Keskeisin ongelma on ollut käyttäjien neuvotteluhaltomuus. Tätä ovat omalta osaltaan lisänneet käyttäjien ajamat lainsäädäntömuutokset DVB-H jakeluun ja siirtovelvoitteeseen liittyen.

Muita keskeisiä markkinoiden kehitystä hidastavia seikkoja ovat olleet esimerkiksi DVB-H:n osalta alhainen laitepenetraatio ja korkeat tekniset jakelukustannukset (39 400 euras/kk/kanava,³). Myös siirtovelvoitteeseen liittyvä lainsäädäntöprosessi on hidastanut IPTV:hen liittyvistä oikeuksista sopimista vuonna 2007. (uusi laki tuli voimaan 1.1.2008).

Ratkaisuvaihtoehtoksi käyttäjätahot ovat esittäneet säännöstä, jonka myötä lähetysoikeussopimukset kattaisivat kaikilla tekniikoilla samalle maantieteelliselle alueelle tapahtuvan lähettämisen. Tämä tarkoittaisi tekijänoikeudenhaltijoiden perusoikeuksien ja sopimusvapauden rajoittamista ja johtaisi monella tavalla kestävämpään tilanteeseen.

Säännöksen seuraukset olisivat haitallisia markkinoiden kehittymiselle mm. seuraavista syistä:

- *Sisällön käyttäjien neuvottelu- ja markkinavoima kasvaisi entisestään.* Isoja sisältöostoja tekevät TV-yhtiöt saisivat haltuunsa oikeudet useisiin jakelukanaviin ostamalla pääsyn johonkin tiettyyn jakelumarkkinaan (esim. DVB-T). Säännös johtaisi siihen, että alkuperäinen lähetyksen tulisi käytännössä kalliimmaksi, koska lähettäjäyritys joutuisi ostamaan oikeudet kaikkiin jakelukanaviin – myös sellaisiin, joita se ei välttämättä halua tai tarvitse ja joita se ei tulisi kenties koskaan käyttämään. Tämä johtaisi oikeuksien ”varastointiin”, mikä taas olisi haitallista sekä lähettäjäyrityksille itselleen,

³ www.mobiilitv.fi

että markkinoiden kehittymiselle ja kulttuurin moniarvoisuudelle, koska jotkut sisällöt jäisivät käytännössä markkinoiden ulkopuolelle. Myös EU:n komissio on ottanut kantaa oikeuksien "varastointia" vastaan.

- *Sisällön tekijöiden, oikeudenhaltijoiden ja tuottajien markkinavoima heikkenisi entisestään.* Jo nykyisin asymmetrinen neuvotteluasetelma suhteessa lähettäjäyrytyksiin korostuisi. Oikeudenhaltijat ovat tähän asti voineet sopia ja saada tuloja uusista jakelukanavista, mutta ehdotuksen myötä niistä ei enää voitaisi sopia ja myydä erikseen. Hinta tulisi käytännössä läpinäkymättömäksi ja summaariseksi estäen normaalin hintamekanismin muodostumista uusille jakelumarkkinoille.
- *Kynnys tulla markkinoille kasvaisi,* koska vakiintuneet lähettäjäyrytykset saisivat säännöksen avulla käytännössä automaattisen läsnäolon lähetysoikeuksien ostamisen yhteydessä kaikille uusille jakelumarkkinoille. Olettaman johdosta ohjelmaosto sisältäisi automaattisesti useita (myös tarpeettomia) jakelukanavia ja tämä muodostuisi markkinoille tulon esteeksi uusille toimijoille.
- *Korvaavien tuotteiden mahdollisuudet tulla markkinoille vähenisivät merkittävästi,* koska lähettäjäyrytykset voisivat ostamalla yhden jakelukanavan oikeudet saada automaattisesti oikeudet ja läsnäolon käytännössä samaan hintaan muita teknologioita hyödyntävillä markkinoilla. Toisaalta, jos oikeuksia oltaisi myyty johonkin kanavaan, ei niitä enää voitaisi ostaa muualle ja nämä oikeudet jäisivät markkinoiden ulkopuolelle. Tilanne olisi kilpailullisesti syrjivä pelkästään uusilla markkinoilla toimintaansa harjoittaville korvaavia tuotteita tarjoaville tekijöille ja yrityksille.
- *Mm. edellä kuvatuista syistä uusilla jakelumarkkinoilla nähtäisiin olettaman seurauksena vähemmän kilpailua ja vakiintuneita lähettäjäyrytyksiä subventoitaisiin* tekijöiden, oikeudenhaltijoiden, tuotantoyritysten ja uusien toimijoiden kustannuksella.

Koska on ilmeistä, että monikanavajakeluun kytkeytyy monia tekijöiden ja oikeudenhaltijoiden perusoikeuksiin ja kilpailuoikeuteen liittyviä kysymyksiä, esitän että työryhmä ottaa näiden kysymysten selvittämisen agendalleen.

Lausuntoni tiivistetysti:

- Nykyistä tekijänoikeuslakia ei ole tarvetta muuttaa. Nykyinen tekijänoikeuslaki antaa mahdollisuuden sopia tehokkaasti toimijoiden kesken kaikesta tämän toimeksiannon mukaisesta jakelusta. Tekijänoikeudet eivät ole este uusilla teknologioilla tapahtuvaan lähettämiseen ja niistä sopimiseen.
- Uusien jakelumarkkinoiden tulee syntyä sopimusvapauden periaatteella, toimijoiden keskinäisten ratkaisujen kautta.
- Tekijänoikeusjärjestöt ovat valmiita sopimaan joustavasti eri teknologioilla tapahtuvasta lähettamisestä.
- Käyttäjätahot ovat olleet haluttomia neuvottelemaan teosten käytöstä lähetyksissä, jotka hyödyntävät uusia jakelutekniikoita.

- Käyttäjät ovat neuvotteluiden sijaan aktiivisesti ajaneet lainsäädäntöön muutoksia, joiden seurauksena niiltä poistuisi tarve hankkia luvat samalle alueelle⁴ tapahtuvaan samanaikaiseen lähettämiseen.
- Todellisena syynä esim. DVB-H lähetystoiminnan hitaaseen käynnistymiseen ovat olleet laitekannan alhainen penetraatio (vain muutamia tuhansia päätelaitteita) ja verkko-operaattorin hinnoittelu (39 400 euroa/kuukaudessa/kanava).
- IPTV lähetyksistä sopimista hidasti vuonna 2007 siirtovelvoitteeseen (viestintämarkkinalain 136§) liittynyt lainmuutosprosessi.
- Esitämme, että työryhmä ottaa agendalleen monikanavaisuuteen liittyvät perusoikeudelliset ja kilpailuoikeudelliset kysymykset.
- On huomattava että käyttäjät ja tekijänoikeuksien haltijat ovat viime aikoina onnistuneet solmimaan sopimuksia esim. DVB-H lähetyksistä. Parhailaan toimijat käyvät neuvotteluja mm. DVB-H edelleen lähettämisestä.

Helsingissä 4. huhtikuuta 2008
Arto Tamminen
johtaja
työryhmän jäsen

4 SiVM 16/2006 ”radio- tai televisiolähetykseen sisältyvän teoksen samanaikainen ja muuttamaton lähettäminen samalla maantieteellisellä alueella olisi käytetystä tekniikasta riippumatta osa samaa alkuperäistä lähetystä, kun lähettäminen tapahtuu alkuperäisen lähettäjäyrityksen lukuun

Monikanavajakelu-työryhmälle

Aluksi

Koska työryhmän aikataulu on tiukka, realistinen tavoite on tehdä pienimuotoinen, joiltain osin laajentava päivitys opetusministeriön selvitykselle "Television monikanavaisuus ja tekijänoikeus".

Laajan, yli 20 alan toimijaa haastatellen tehdyn selvityksen johtopäätökset olivat selkeitä. Osapuolten välillä ei löytynyt merkittäviä eroja tekijänoikeustulkinnoista, käsitykset erosivat lähinnä korvauksista ja siitä, millaisia sopimuksia pitää neuvotella. Johtopäätös oli, ettei ollut tarpeellista esittää lain muutoksia tai muita ratkaisuja, joilla puututtaisiin osapuolten väliin asioihin.

Toivottavasti tämän työryhmän työ vie asiaa eteenpäin. Seuraavassa pyrin vastaamaan mahdollisimman lyhyesti puheenjohtajan esittämiin kysymyksiin:

1 Monikanavajakelun käsitteen määrittelyä

Monikanavajakelulla viitataan yleensä tilanteeseen, jossa yhdellä sopimuksella hankitaan oikeudet jaella sisältöä useammassa jakelukanavassa.

Kyse on normaalista liiketoiminnasta, sopimusvapauden nojalla. Oikeudenhaltijoilla on perustuslain suojaama oikeus määrätä teostensa käytöstä. Näin he voivat vapaasti määrittellä, millaisia sopimuksia he asiassa tekevät (mm. käyttöehdot, hinta ja laajuus). Jakelija/käyttäjäyhtiöt voivat omasta puolestaan vapaasti määrittää, millaisiin oikeuksienhankintasopimuksiin ne ovat valmiita ja mitä tarvitsevat.

Koska kyse on vapaasta sopimisesta, ei ole mahdollista määrittellä, millaisia jakeluteitä eri sopimuspuolten väliin sopimukseen voi sisältyä. Lain käsitteiden puitteissa rajoituksia sen sijaan on syytä tehdä. On demand-jakelu ja edelleenlähettäminen eivät ryhmän käsiteltäviksi kuulu. Ensimmäisessä kokouksessa kaapeliTV sovittiinkin jo jätettäväksi ulkopuolelle.

Käytännön sopimustilanteessa osapuolet eivät aina ole yhtä vahvassa asemassa. Näin on TV-ohjelmia ostettaessa. Siinä tilanteessa vallitsee ns. ostajan markkinat. Lainsäädännöllä on turvattava heikomman osapuolen asemaa. Tasapainoa ei tule kallistaa entistä enemmän esitysoikeuksia ostavien yritysten hyväksi.

Monikanavajakelu ei tarkoita vain tilannetta, jossa tv- tai radiotoimiluvan haltija jakeluttaa ohjelmia teresteriallahetyksen rinnalla muissa jakeluväylissä. Tällaiseen tilanteeseen tulee kuitenkin kiinnittää erityishuomiota kilpailuoikeuden näkökulmasta. Yhden verkon toimiluvan omaavalle yhtiölle ei tule luoda epäreiluja kilpailuetuja, etenkin toisissa jakeluverkoissa. Tämä tilanne seuraisi, jos eräiden toimilupayhtiöiden aiemmin ajama malli toteutettaisiin.

2 Nykytila Suomessa

Lähetäjäyhtiöillä on monien vuosien kokemus siitä, mistä ja miten hankkia oikeuksia. Siten esitysoikeuksien osto monikanavajakeluun on helppoa.

Koska useimmat työryhmän jäsenet katsovat asiaa todennäköisesti alkuperäisten luovien tekijöiden näkökulmasta, painotan omissa vastauksissani 2 ja 3 kohdissa lähioikeusnäkökulmaa.

2a) Kaupallisessa tarkoituksessa julkaistujen äänitteiden yleisölle välittämistä on suoritettava korvaukset riippumatta siitä, mikä on välitystekniikka. Kilpailuoikeuden asettamien ehdottomien vaatimusten mukaisesti jokaisella välitystekniikalla ja -palvelulla on oltava oma itsenäinen ja läpinäkyvä hinnoittelu myös äänitteiden käyttö- ja esityskorvausten osalta.

2b) Äänitteiden kohdalla jokaisesta välittämistä- ja jakelutavasta on sovittu erikseen. Oikeuksien hankinnasta eri jakeluteihin on mahdollista sopia

3 Tilanne kansainvälisesti

3a) Kansainvälisten sopimusten mukaisesti mistä tahansa yleisölle välittämistä on suoritettava korvaus. Korvausoikeuden käytännön järjestelyn suhteen kussakin yksittäistapauksessa vallitsee muutoin täysi sopimusvapaus kuitenkin niin, että käytännön järjestelyissä tulee ottaa kansallinen ja yhteisön tekijänoikeus- ja kilpailulainsäädäntö huomioon.

Äänitteiden kohdalla tulee huomioida erityisesti se, että äänitteen suoja riippuu joissain tilanteissa siitä, millä välitystekniikalla äänitettä välitetään (ks. esim. Yhdysvallat ja DMCA, jossa äänitteet ovat suojattuja tietyissä digitaalisissa välitystavoissa).

Kansainvälisillä sopimuksilla (esim. WPPT) ja kansallisilla laeilla sekä niiden noudattamisella on vaikutusta jatkossa myös ulkomaisten, esim. juuri yhdysvaltalaisen äänitteiden suojaan Suomessa muun muassa tietoverkoissa tapahtuvien äänitteiden välitysten osalta.

Näin ollen ajatus siitä, että kaikki välittämistavat voitaisiin hoitaa esimerkiksi ns. " yhdellä korvauksella", ei ole käytännössä juurikaan mahdollista vaan korvausmäärä ja korvauksen perusteena olevat suojatut äänitteet tulee määritellä yksilöllisesti kunkin välitystavan osalta. Tällöin myös korvaus määräytyy yksilöllisesti tiettyjen välitystapojen osalta. Tämä asia ei ole nähdäkseeni Suomen lainsäädännöllä muutettavissa, koska se perustuu nimenomaan eri maiden kansallisten lainsäädäntöjen eroihin ja kansainvälisten sopimusten noudattamiseen.

3b) Sikäli kuin tiedämme, niin kustakin välitysmuodosta ja tavasta sovitaan. Korvausten suorittamisesta ja määräytymisestä on sovittu osapuolten kesken normaalin sopimusvapauden puitteissa. Kunkin välitystoimi sovitaan johtuen muun muassa siitä, että eri äänitteiden suoja voi olla erilainen eri välittämistavoissa ja tekniikoissa. Käytännössä tämä on riippuvainen kansainväliseen sopimukseen liittyneen maan suojakriteereistä ja mahdollisista varaumista, joten mitään yleistä linjaa ei voida sanoa.

4 Ongelmien kartoitusta

Luovan alan talous on pitkälti käyttöoikeuksien kauppaa. Sisältöjä ostetaan ja myydään tarkkaan sovittuihin käyttötarkoituksiin. Käyttöoikeuksien laajuus on sekä ostajan että myyjän kannalta käytännöllinen perusta hinnalle, koska kukaan ei halua maksaa turhasta.

Sisältöjen hankinnasta neuvoteltaessa ostajan ja myyjän välillä vallitsee samanlainen yhteistyön ja jännitteen yhdistelmä kuin muussakin kaupankäynnissä. Myyjällä on intressi saada kaupaksi sisältö, jonka tekoon on investoinut. Ostajalla on intressi saada korkealuokkaista sisältöä käyttöönsä, koska sisältö on tv- ja radioyhtiön tärkein tuotannontekijä. Normaalisissa tapauksissa sopimukset syntyvät, koska kummallakin osapuolella on tähän intressi. Esiintyy kuitenkin eräitä ongelmia:

- Neuvotteluosapuolet eivät ole tasavertaisessa asemassa. Ostajayhtiöllä on enemmän valinnanvaraa sopimuskumppaneista kuin myyjäyhtiöllä. Tässä vallitsee selvästi ostajan markkinat. Suurten käyttäjäyhtiöiden asema on selvästi vahvempi kuin pienten kotimaisten sisältötuotantoyritysten ja – ammattilaisten.
- TV-yhtiöt eivät ole toistaiseksi nähneet kannattavaksi investoida jakeluun mobiiliverkossa, koska ohjelmien tekninen jakelu on kallista suhteessa siihen lisäkatseluun, joita mobiili-TV nykyisillä vastaanotinmäärillä toisivat kanavalle.
- TV-yhtiöt ovat haluttomia sopimaan mobiili-TV-oikeuksien hankkimisesta osin siksi, että ne toivovat saavansa läpi lainmuutoksen, joka antaisi niille ohjelmat vanhojen sopimusten kytkäisinä. Miksi joku neuvottelisi vakavissaan oikeuksien hankkimisesta, jos elää toivossa saada ne jatkossa suoraan lain nojalla?
- Lähioikeuden haltijoiden asema on lainsäädännössämme heikompi kuin tekijöiden. Pakkolisenssi antaa käyttäjäyhtiölle oikeuden hyödyntää toisten työn ja yritystoiminnan tuloksia sopimatta tästä käytöstä. On luonnollista, että tämä vähentää niiden tarvetta sopia asioista ja vahvistaa entisestään niiden asemaa neuvottelupöydässä.
- Valtion myöntämällä toimiluvalla toimivien yhtiöiden kilpailuoikeudellinen asema on vahva. Silti ne ovat ajaneet lainmuutosta, joka vahvistaisi niiden neuvottelu- ja kilpailuasemaa entisestään ja johtaisi niiden kohdalla läpinäkymättömään hinnoitteluun. Lain muutos johtaisi siihen, että ne saisivat ohjelmasisältö uusiin verkkoihin merkittävästi muita halvemmalla. Tämä olisi epäreilu kilpailuetu niihin toimijoihin nähden, jotka tulisivat kilpailemaan niiden kanssa uusissa verkoissa, joissa toimilupia ei tarvita. Aidon kilpailun turvaaminen uusissa verkoissa on sananvapauden ja viestinnällisen moniarvoisuuden kannalta tärkeää.

Vaikka edellä on kuvattu ongelmia, sopimuksia monikanavajakelusta on tunnetusti syntynyt silloin, kun käyttäjäyhtiöt ovat lähteneet vakavasti neuvotteluihin. Oikeudenhaltijapuoli on myös osoittanut huomattavaa joustavuutta tarjoamalla ilmaista aloitusta DVBH-jakelulle: esimerkiksi tiettyyn laitepenetraatioon asti sisältö olisi käyttäjäyhtiöille maksutonta. Ei liene virheellinen oletus, että näillä ehdoilla tänäänkin ohjelmia voisi esittää DVBH-verkossa maksutta – jos käyttäjäyhtiöt olisivat halunneet aloittaa.

Puheenjohtaja Sakari Aalto
Sihteeri Jorma Wallden

Sakari.aalto@roschier.com

Jorma.wallden@minedu.fi

Asia: Monikanavajakelua koskeva kysely
Viite: Kirjeenne 20.3.2008

Vastauksenaan monikanavajakelua koskevaan kyselyyn MTV MEDIA¹ toteaa seuraavaa:

Perustava lähtökohta vastauksessa on se, että käsittelemme tässä ainoastaan tilannetta, jossa yksi ja sama alkuperäinen maanpäällinen televisio- tai radiolähetys (alkuperäislähetys), jonka lähettämiseen on hankittu koko maan kattavat oikeudet, lähetetään samanaikaisesti ja sisällöltään muuttamatta jotakin toista tai useampaa rinnakkaista jakelutietä pitkin (rinnakkaislähetys) suunnilleen samalle väestölle kuin yllä sanottu alkuperäislähetys.

Tähän lähtökohtaan ei pidä sekoittaa näitä rinnakkaisia lähetys- tai jakeluteitä varten erikseen tuotettuja ohjelmia, joiden oikeuksista tulee sopia erikseen.

1. Lähetys-/jakelutavat

Katsomme, että monikanavajakelua koskevan sääntelyn tulee olla *teknologisesti neutraalia*. Sen tulee kattaa kaikki kyselyssä mainitut jakelu- ja lähetystavat sekä sen lisäksi vielä kaikki muut, nyt vielä tuntemattomat jakelu- ja lähetystavat.

Lähtökohtana pidämme *lineaarista televisio- ja radiotoimintaa*, joka perinteisesti on hankkinut ohjelmistojensa lähetysoikeudet koko maan kattavaa maanpäällistä lähetystoimintaa varten.

Teknologian kehittyessä perinteisen televisio- ja radiotoiminnan rinnalle on kuitenkin tullut lisää uusia esim. kyselyssä mainitunlaisia jakelu- ja lähetystapoja. Viimeksi tämä kysymys aktualisoitui mobiilitelevisiotoimintaa (DVB-H) koskevan keskustelun yhteydessä 2006. Tulevaisuudessa näiden rinnalle tulee runsaasti uusia tekniikoita, joiden olemassaoloa ei vielä tunneta.

Oleellista kaikissa on se, että useimpien televisio- ja radiotoimintaa harjoittavien yhtiöiden perusstrategiaan kuuluu se, että lähetysten tulee olla vastaanotettavissa kaikkien keskeisten jakelu- ja lähetystapojen kautta. Sama alkuperäinen signaali toimitetaan suomalaiselle vastaanottajakunnalle *"samanaikaisesti ja muuttamatta"* useampaa reittiä pitkin, ja vastaanottajan asiana on ratkaista se, millä vastaanottimella ja mitä jakelu- tai lähetyskanavaa pitkin hän haluaa/pystyy haluamaan ajankohtana vastaanottaa tv- tai radio-ohjelmaa.

¹ MTV MEDIA on MTV Oy:n, Subtv Oy:n ja Suomen Uutisradio Oy:n yhteinen nimi. MTV MEDIAn yhtiöt lähettävät vapaasti vastaanotettavaa televisio- ja radio-ohjelmaa MTV3, Sub ja Radio Nova -kanavilla. Lisäksi yhtiöt lähettävät seuraavat maksulliset tv-kanavat MTV3 MAX, MTV3 FAKTA, MTV3 AVA, MTV3 SARJAT, MTV3 SCIFI sekä Sub Juniori ja Sub LEFFA.

Oikeudet ohjelman lähettämiseen kaikille Suomen alueella asuville on hankittu television tai radion maanpäällistä alkuperäistä jakelua varten. Näiden samojen oikeuksien tulisi tulevaisuudessa kattaa myös oikeudet lähettää ohjelma "samanaikaisesti ja muuttamatta" myös muiden jakeluteiden kautta Suomessa asuvien vastaanotettavaksi.

2a. Nykytila lainsäädännössä

Tekijänoikeuslaki on nykyisellään mm. useiden ristikkäisten viittausten takia hyvin sekava, mitä vielä lisää se, että laista puuttuvat kokonaan käsitteiden määrittelyt.

Nykyisessä laissa ei ole määräyksiä saman lähetyksen samanaikaisesta ja samalle maantieteelliselle alueelle tapahtuvasta lähetystoiminnasta (eli monikanavajakelusta). Käytännössä perinteisesti saman ohjelman samanaikaisesta ja muuttamattomasta lähetyksestä esim. kaapelitelevision tai satelliitin kautta ei kuitenkaan ole vaadittu eri korvausta. Mobiiliteleviointia koskeneissa neuvotteluissa tilanne oli kuitenkin muuttunut.

Nykyisen lain mukaan kaikista eri jakelutavoista pitää sopia erikseen. Tältäkin osin tekijänoikeuslaki on vanhentunut eikä vastaa enää nykyisen tietoyhteiskunnan vaatimuksia.

Sopimiseen liittyy myös erillinen maksu kultakin erillistä jakelutietä kohden, mistä seuraa, että televisio- ja radioyhtiöt joutuisivat maksamaan samasta ohjelmasta tekijänoikeusmaksuja useampaan kertaan - kertaalleen kutakin jakelu- ja lähetystietä kohti. Tätä ei voi pitää perusteltuna, koska kyseessä on kuitenkin vain yhden ja saman maanpäällisessä verkossa lähetettävän ohjelman tekninen monistaminen myös muihin rinnakkaisiin lähetystekniikoihin sopivaksi. Ohjelman sisältöön tällainen tekninen rinnakkaisjakelu ei vaikuta.

2b. Sopimuskäytäntö

MTV sopi Teoston kanssa vuonna 2007 uudesta järjestelystä, jossa kaikki Teostolle maksettavat korvaukset perustuvat liikevaihtoon. Tämä uusi lähestymistapa helpotti Teoston suhtautumista myös tuolloin esillä olleeseen mobiiliteleviointijakeluun (DVB-H), joka lisättiin mahdollisten jakelukanavien joukkoon. Kun maksuperusteena on kertynyt liikevaihto, Teoston kannalta ei ole merkitystä sillä, mistä lähteistä liikevaihto kertyy.

Muiden tekijäjärjestöjen kanssa ei ole saatu sopimuksia monikanavajakelusta.

3a. Nykytila lainsäädännössä Suomen ulkopuolella

Euroopan kaupallisten televisioiden liiton (Association of Commercial Television in Europe, ACT) selvityksen mukaan monikanavajakelusta ei ole lain taseisia säädöksiä liiton jäsenmaissa (pääasiassa EU:n jäsenmaat).

Monikanavajakeluun liittyy määräyksiä useista kansainvälisistä sopimuksista (mm. WIPO, Bern ja Rooma). Oleellista on se, että oikeuksien käyttämisehdot voidaan määrittellä kansallisesti.

3b. Nykytila sopimuskäytännössä Suomen ulkopuolella

Monikanavajakelua koskevaa kehitystä on muissa maissa alkuvaiheessaan - kuten itse asiassa pitkälti myös Suomessa. Mitään yhtenäisiä toimintamalleja ei ole olemassa.

4. Keskeiset ongelmat monikanavajakelussa Suomessa

1. Monikanavajakelusta ei ole määräyksiä laissa. Määräyksen puuttuminen osoittaa lainsäädännön jääneen jälkeen toimialan kehityksestä, jossa monikanavajakelu on tulossa yhä laajemmin arkipäiväiseksi. Lainsäädännön tulisi luoda perusta ja sujuvat pelisäännöt viestintäalan toiminnalle ja mahdollisuudet hyödyntää olemassa olevaa ja kehittyvää infrastruktuuria monipuolisesti ja siten edistää tietoyhteiskuntakehitystä. Määräyksen puuttuminen hidastaa ja saattaa suorastaan estää uusien innovatiivisten jakelumuotojen käyttöönoton.

2. Sopimisen vaikeus. Lain määräyksen puute voitaisiin periaatteessa korvata sopimalla. Käytännössä kuitenkin sopiminen on vaikeaa ja aikaa vievää monopoli-asemassa olevan järjestön kanssa. Lisäksi sopimukset ovat aina määräaikaista, ja niiden uusimiseksi joudutaan käymään uudet neuvottelut. Sopimus syntyy vain, mikäli järjestö saa itseään tyydyttävät ehdot. Kilpailevia tarjouksia ei voida pyytää miltään muulta taholta.

Lisäksi kaikki järjestöt eivät ole valmiita sopimaan jäsentensä puolesta, vaan nämä voivat toimia vain "neuvoa antavassa roolissa". Tällaisessa tilanteessa keskitetty sopiminen on erittäin haasteellista.

Tällainen asetelma joko vähintään viivyttää uusien teknologioiden käyttöönottoa ja samalla koko suomalaisen tietoyhteiskunnan kehitystä (esim. mobiilitelevision käyntiinlähtö).

3. Tekijänoikeuden käsitteen jakelu- tai lähetystiekohtaisuus. Tämä johtaa siihen, että samastakin ohjelmasta voidaan pyytää useampaan kertaan korvauksia, mikäli alkuperäisohjelma jaetaan useamman jakelutien kautta.

Oikeuksien hankinnassa keskeisenä lähtökohtana on jonkin maantieteellisen alueen potentiaalinen yleisö, i.e. Suomessa 5,3 miljoonaa asukasta. TV- ja radioyhtiöt hankkivat oikeuden lähettää ohjelmaa kaikille Suomessa asuville ja hinnoittelu rakennetaan tämän potentiaalinen mukaan. Tämän tulee kattaa kaikki mahdolliset jakelutiet, koska

- suomalaisten määrä ei oleellisesti lisääntynyt,
- television katselu tai radion kuuntelu ei myöskään lisääntynyt merkittävästi,
- yksi vastaanottaja pystyy seuraamaan lähetystä käytännössä enintään yhdestä lähteestä samaan aikaan - eikä ole muuta tarvekaan, koska tässä on kysymyksessä saman ohjelman lähettäminen useita jakeluteitä pitkin.

Jakelukanavien lukumäärällä on merkitystä vain sellaisessa tilanteessa, jossa tekijänoikeuksien korvaukset on sidottu kunkin ohjelman todellisiin vastaanottajamääriin kullakin lähetyskanavalla. Tällaisessa tilanteessa jouduttaisiin eri kanavien kautta saman ohjelman vastaanottaneet laskemaan yhteen ja määrittämään korvaus kullekin ohjelmalle erikseen jälkikäteen eri kanavien yhteisen vastaanottajamäärän perusteella. Käytännössä tällainen ratkaisu olisi vähintäänkin haasteellinen toteuttaa.

4. Lainsäädännön sekavuus ja käsitteiden määrittelemättömyys. Tekijänoikeuslaissa tulisi määrittellä ainakin keskeiset käsitteet ja selkeyttää moninkertaisia ristikkäinviittauksia.

MTV MEDIA

Jorma Miettinen
Johtaja, valt.tri

3. huhtikuuta 2008

Sakari Aalto

Sähköpostitse

Roschier Asianajotoimisto Oy
Keskuskatu 7 A
00100 Helsinki

Eeva Hakoranta
Director, IPR Legal
Intellectual Property Rights

Mobile: + 358 -40-7698226
eeva.hakoranta@nokia.com

Nokia Corporation
P.O. Box 226,
FI-00045 NOKIA GROUP, Finland
(Keilalahdentie 4, 02150 ESPOO)

Business Entity Code
0112038-9, Helsinki

Monikanavajakelua koskeva työryhmä – vastaukset puheenjohtajan toimeksiannon rajausta, nykytilan kuvausta ja ongelmien yksilöimistä koskeviin kysymyksiin

Nokian intressissä teknologia- ja laitetuottajana ja enenevässä määrin myös digitaalisten palveluiden ja sisällön tuottajana on varmistua siitä, että tekijänoikeudellisesti suojattujen sisältöjen jakelu tapahtuu terveessä ja toimivassa arvoketjussa, joka myös tukee uusien liiketoimintamallien syntyä ja kehitystä ja edistää tällä tavoin kuluttajien kannalta mielekkäiden ja arvokkaiden palvelujen markkinoille saattamista. Tällöin on olennaista, että tekijänoikeudellisesti suojatun sisällön jakelun arvoketjua tarkastellaan riittävän holistisesti kokonaisuutena. Yksittäisten jakelukanavien tarkastelu johtaa helposti korvausten kumuloitumiseen moninkertaisiksi suhteessa todelliseen ja realistiseen arvoon.

Työryhmän toimeksiannon kohteena on ”selvittää, miten tekijänoikeuslakia tulisi muuttaa niin, että osapuolilla on nykyistä paremmat mahdollisuudet sopia saman lähetyksen samanaikaisesta jakelusta samalle maantieteelliselle alueelle eri jakelukanavissa (ns. monikanavajakelu) tavalla, jossa tekijänoikeudet arvoketjussa varmistetaan.” Haluamme todeta, että liiketoimintaympäristön toimivuuden kannalta olennaista on selvittää, miten osapuolille voidaan luoda hyvät edellytykset sopia **saman sisällön jakelusta eri jakelukanavia käyttäen**. Toivomme, että keskustelua työryhmässä käydään tästä laajemmasta näkökulmasta lähtien ja pohditaan, miten Suomi voisi toimia tekijänoikeuslainsäädännöllään esimerkkimaana digitaalisen liiketoiminnan edistämiseksi.

Vastaamme seuraavassa kysymyksiin. Selkeyden vuoksi toistamme kysymykset kursiivitekstillä ennen kutakin vastausta.

1. Jäljempänä on Sanastokeskuksen TSK Digi-TV sanastosta (www.tsk.fi/fi/info/digi-tv-sanasto.pdf) kopioituja määritelmiä toimeksiannon piiriin mahdollisesti kuuluvista tiedossa olevista lähetystavoista. Pyydän kunkin lähetystavan osalta kommentteja määritelmään ja kannanottoa siihen, kuuluuko kyseinen lähetystapa työryhmän toimeksiannon piiriin. Pyydän myös kunkin lähetystavan osalta kommentteja määriteltyistä toiminnoista siltä osin kuin ne ovat samanaikaiset. Lisäksi pyydän myös kannanottoja pitäisikö keskustelussa ottaa huomioon muita kuin jäljempänä määriteltyjä lähetyks- tai jakelutapoja. Kuten keskustelussamme sovimme, työryhmän tavoitteena on yleisesti sovellettavien ratkaisujen tekeminen eikä kasuistiset ratkaisut, mutta keskustelun käymiseksi on tarpeen rajata, mistä tiedossa olevista lähetyks-/jakelutavoista keskustelemme.

- a) *Internet-TV (Internet-verkossa välitettävä televisionomainen palvelu, jota katsotaan tyypillisesti tietokoneelta. Internet-televisio on eri asia kuin laajakaistatelevisio, IPTV).*
- b) *Internet-Radio (radio, jonka ohjelmia voi kuunnella internetin kautta).*
- c) *Mobiili-TV (televisiojärjestelmä, jossa signaalivälitys tapahtuu erillisen maanpäällisen verkon välityksellä matkaviestintyyppiseen päätelaitteeseen).*
- d) *Kaapeli-TV (televisiojärjestelmä, jossa signaalinvälitys tapahtuu kaapeli-verkon välityksellä).*
- e) *IPTV (teleoperaattorin laajakaistaverkossa tarjoama televisiopalvelu, jota katsotaan tyypillisesti televisiosta).*
- f) *Muu mahdollinen lähetyksen-/jakelutapa.*

Katsomme, että kaikki esimerkkiluettelossa mainitut jakelutavat kuuluvat työryhmän toimeksiannon piiriin ja siihen tulee kuulua eri digitaaliset lähetystekniikataudiovisuaaliselle aineistolle, jota hyödyntämällä samaa sisältöä jaetaan samanaikaisesti. Luettelossa esiintyy yksittäisenä radiolähetyksen jakelukanavana Internet-Radio, mutta muut radiolähetyksen jakelutavat puuttuvat. Näiden pitäisi olla tarkastelussa mukana kuten eri TV-lähetystoiminnan teknologioiden.

2. Nykytila Suomessa

- a) *Miten nykyinen tekijänoikeuslaki suhtautuu saman lähetyksen samanaikaiseen, samalle maantieteelliselle alueelle tapahtuvaan lähetystoimintaan? Vastaukset erikseen tekijänoikeuksien ja lähioikeuksien osalta.*
- b) *Miten samanaikaista, saman lähetyksen, samalle maantieteelliselle alueelle tapahtuvaa lähetystoimintaa on käsitelty sopimuskäytännössä? Vastaukset erikseen tekijänoikeuksien ja lähioikeuksien osalta.*

Käsityksemme mukaan tekijänoikeuslain jakeluvälitesäännös sallii tekijänoikeuden rajoituksena samanaikaisen ja muuttamattoman edelleen lähettämisen. Emme ota kantaa sopimuskäytäntöön, sillä Nokia ei ole ollut sopimusosapuolena.

3. Nykytila Suomen ulkopuolella

- a) *Miten kansainväliset sopimukset tai ulkomainen tekijänoikeuslainsäädäntö suhtautuu saman lähetyksen samanaikaiseen, samalle maantieteelliselle alueelle tapahtuvaan lähetystoimintaan? Vastaukset erikseen tekijänoikeuksien ja lähioikeuksien osalta.*
- b) *Miten saman lähetyksen samanaikaista, samalle maantieteelliselle alueelle tapahtuvaa lähetystoimintaa on käsitelty sopimuskäytännössä kansainvälisesti tai kansallisesti muualla kuin Suomessa? Vastaukset erikseen tekijänoikeuksien ja lähioikeuksien osalta.*

Jätämme tämän kysymyksen kommentoimisen niille tahoille, jotka ovat itse olleet osapuolena asiasta sovittaessa.

4. *Mitkä ovat monikanavajakeluun liittyvistä oikeuksista sopimiseen liittyvät keskeiset ongelmat Suomessa? Eritelkää tarvittaessa tekijänoikeuksiin ja lähioikeuksiin liittyvät ongelmat toisistaan.*

Perusongelmana voidaan pitää sitä, että tekijänoikeuden sopimusjärjestelmä ei käytännössä tue digitaalista liiketoimintaa. Vakiintumattomat käytännöt estävät tai vähintäänkin hidastavat merkittävästi digitaalisen sisällön saattamista luvallisen vaihdannan piiriin. Ongelmakohtina voidaan pitää mm. seuraavia:

- Maantieteellisesti rajatut lisenssit rajoittavat tai haittaavat väistämättä internetliiketoimintaa.
- Oikeudenhaltijoita edustavan järjestökentän vaateet saman sisällön jakelun käsittelystä itsenäisinä oikeuksina eri jakelukanavissa johtavat tekijänoikeuden arvoketjun vääristymiseen ja korvausten kumuloitumiseen moninkertaisiksi suhteessa sisällön tosiasialliseen tai edes potentiaaliseen käyttöön.
- Eri oikeudenhaltijatahojen korvausvaatimukset ovat epäyhtenäisiä ja kunkin palvelutoiminnan edellyttämien jakeluoikeuksien hallinnointi edellyttää moninkertaista selvittelyä ja sopimistyötä.
- Alan tariffit ovat vakiintumattomia ja varsin usein joudutaan oikeusteitsekin selvittämään niiden kohtuullisuutta.
- Olemassa olevan sisällön digitaalisten jakeluoikeuksien selvittäminen on varsin työlästä ja joskus jopa mahdotonta.

Vakiintumattomista käytännöistä ja käsitteiden epäselvyydestä aiheutuu oikeudellista ja taloudellista epävarmuutta. Tämä ja arvoketjun vääristyminen kumuloituvien korvausten myötä johtavat kuluttajan kannalta liian korkeaan palvelun hintaan. Palveluntarjoajan liiketoiminta ei näissä oloissa puolestaan voi olla kannattavaa. Tilanne haittaa luvallisen digitaalisen jakelun käynnistymistä hidastamalla ja estämällä uusien liiketoimintamallien ja teknologioiden käyttöönottoa.

Kunnioitavasti

Eeva Hakoranta

3.4.2008

MONIKANAVAJAKELU

1. VÄLITYSTAVAT

Yksi tuote/yksi maksu jakelutiestä riippumatta.

Monikanavajakelussa ei pidä katsoa juuri tällä hetkellä käytössä olevia jakeluteitä, tai nurkan takana tulossa olevia, vaan pyrkiä ratkaisemaan ongelma tyystin teknologianeutraalisti.

Esimerkiksi tällä hetkellä pelkästään Euroopassa on käytössä tai testattavana tusinan verran digiradioteknologioita: DAB, DAB+, DRM, DMB, DMB+, HD Radio, FMeXtra, MediaFlo. Lisäksi kelpoja ja käytössä olevia radion jakeluteitä ovat mm. DVB-T,-C, DVB-H ja Internet-verkko.

2. NYKYISET SOPIMUKSET

Teosto: on sopimus
Gramex: ei sopimusta

3. ONGELMAT

Onko tahtoa löytää ongelmiin ratkaisu?

Perinteisesti ongelmanratkaisutahtoa on löytynyt Teostosta, jonka kanssa yrityksellämme on myös monikanavajakelun huomioon ottava sopimus.

Monikanavajakelu – tai ylipäänsä sopimusongelmat - vaikeuttavat uusien palveluiden rakentamista: otat ison riskin aloittaessasi uuden palvelun tietämättä, mitä joudut lähioikeuksien haltijoille korvauksena maksamaan. Uutta liiketoimintaa ei synny, suomalainen kilpailukyky heikkenee, alan innovaatiot kärsivät jne.

Esimerkki: modernit nettiradiot löytävät jo yli 11.000 eri radioasemaa maailmalta, joten suomalaisille radioille on runsaasti vaihtoehtoja, jos/kun kansallinen lainsäädäntö ei pysty varmistamaan suomalaisten radioiden toimintaedellytyksiä nettijakelun osalta.

Monin terveisin

SBS FINLAND OY
Leena Ryyänen
toimitusjohtaja, ei-juristi, elämää tekijänoikeusjärjestöjen kanssa vuodesta 1985

SBS Finland Oy

Tallberginkatu 1 C, 00180 Helsinki, puhelin 020 747 4000, faksi 020 747 4079, Y-tunnus 1082172-2
etunimi.sukunimi@sbs.fi, www.sbs.fi

Puheenjohtaja Sakari Aalto
sakari.aalto@roschier.com

Helsinki, 3.4.2008

cc: jorma.walden@minedu.fi

VASTAUKSET MONIKANAVAJAKELUTYÖRYHMÄN KYSELYYN

SWelcomin käsityksen mukaan monikanavajakelun akuutit tekijänoikeudelliset haasteet liittyvät tilanteeseen, jossa maanpäällistä televisio- tai radiosisältöä ("päälähetys" tai "emolähetys") välitetään samanaikaisesti¹ ja sisällöltään muuttamattomana eri jakeluteissä ("rinnakkaislähetys" tai "simultaanilähetys"). SWelcom onkin tarkastellut esitettyjä kysymyksiä erityisesti em. lähtökohdasta.

1) Määritelmät

Esitettyjä määritelmiä voidaan käyttää työryhmässä keskusteluapuna, mutta *monikanavajakelua koskevan ratkaisun tulee olla yleispätevä ja teknologianeutraali*. Ratkaisun tulisi kattaa *kaikki alkuperäisen lähettäjäyrityksen nimissä ja lukuun tapautuva samanaikainen ja muuttamaton välittäminen samalle yleisölle johtimitse ja johtimitta*. Sisällön välittämiseen käytettävä jakeluverkko, lähetysparametrit ja kuluttajan vastaanottolaite ovat tekijänoikeudellisesti irrelevantteja.

Kaikki kyselyssä esitetyt lähetystavat kuuluvat siten toimeksiannon piiriin siltä osin kuin kyse on samanaikaisesta ja muuttamattomasta välittämisestä. Esitetyt lähetystavat ovat kaikki esimerkkejä teknologioista, joilla on joko jo nyt tai lähitulevaisuudessa merkitystä maanpäällisen television ja radion sisältöjen lineaarisessa välittämisessä kuluttajille.

2) Nykytila Suomessa

a) Nykyinen tekijänoikeuslaki

Monikanavajakelussa on kysymys tekijänoikeuslain 2 §:n mukaisesta *yleisölle välittämisestä*. Työryhmän toimeksiannon rajaus huomioon ottaen tekijänoikeuslakia on tarkasteltu seuraavassa vain lineaarisen² välittämisen osalta.

Tekijänoikeuslaki on periaatteessa teknologianeutraali. Laissa puhutaan välittämisen osalta alkuperäisestä ja edelleen lähettämisestä, mutta keskeisiä termejä ei ole määritelty.

I Tekijänoikeudet: Tekijällä on yksinomainen oikeus määrätä teoksen välittämisestä yleisölle johtimitse tai johtimitta (TekL 2 §). Välittäminen voi olla sekä alkuperäistä että edelleen lähettämistä.

Tekijän yksinoikeutta rajoittaa ns. must carry –ohjelmistoja koskeva säännös (TekL 25i §), jonka mukaan must carry –ohjelmistojen edelleen lähettämiseen ei tarvita tekijöiden suostumusta eikä tekijöille tarvitse maksaa tällaisesta jakelusta erillistä korvausta. Käytännössä must carry –ohjelmistojen välittäminen kaapeliverkossa on nimenomaan monikanavaista jakelua ja TekL:n asiaa koskeva säännös noudattaakin periaatetta, jonka mukaan saman sisällön samanaikaisesta ja muuttamattomasta välittämisestä samalle

¹ Samanaikaisuudella tarkoitetaan sitä, että katselija tai kuuntelija ei voi katsoa tai kuunnella sisältöä itse valitsemana aikana.

² Lineaarisuudella tarkoitetaan tässä – teknisestä toteutustavasta riippumatta – nimenomaan sellaista välittämistä, jossa kuluttaja ei voi vastaanottaa sisältöä itse valitsemana aikana.

maantieteelliselle alueelle ei peritä monenkertaisia korvauksia. Todettakoon, että jo ennen säännöksen kirjaamista lakiin oli vastaava toimintamalli olemassa ja se perustui oikeudenhaltijoiden antamaan sitoumukseen olla perimättä must carry –kanavien edelleenlähettämisestä (uusia) korvauksia.

Alkuperäistä radio- ja televisiolähetystä ja radio- ja televisiolähetysten edelleenlähettämisestä koskevat sopimuslisenssisäännökset (TekL 25f ja 25 h §), joiden mukaisesti Opetusministeriön hyväksymät tekijänoikeusjärjestöt voivat sopia edustamiensa oikeudenhaltijoiden osalta radio- ja televisiolähetysten alkuperäisistä lähetysoikeuksista tai edelleenlähetysoikeuksista. Oikeuksista sopivat tekijänoikeusjärjestöt ovat käytännössä monopoliasemassa.

Lain 39 §:ään on kirjattu ns. tuottajaolettamassäännös, jonka mukaan elokuvatuottajalle on keskitetty oikeus saattaa elokuva yleisön saataviin. Säännös ei kuitenkaan koske sävelteoksia.

II Lähioikeudet:

Äänitallenteet: Esittävällä taiteilijalla sekä äänitallenteen tuottajalla on tekijänoikeuden haltijoiden oikeutta pitkälti vastaava yksinoikeus määrätä äänitallenteen käyttämisestä radio- tai televisiolähetyksessä ja muusta välittämisestä (TekL 45 ja 46 §) sillä erotuksella, että yksinoikeutta rajoittaa pakkolisenssisäännös (TekL 47 §). Äänitallenteella esiintyvällä taiteilijalla ja äänitteen tuottajalla on pakkolisenssisäännöksen nojalla *oikeus korvaukseen* äänitallenteen käyttämisestä lineaarisessa yleisölle välittämisessä (käytännössä johtimitse tai johtimetta), mutta lähioikeuksien haltijat eivät voi kieltää em. välittämistä. Oikeutta korvaukseen ei ole must carry –säännöksen nojalla tapahtuvasta edelleenlähettämisestä. Käytännössä pakkolisenssisäännöksen toteuttaminen edellyttää pitkälti vastaavia korvausneuvotteluja kuin sopimuslisenssisäännösten ollessa kyseessä.

Kuvalliset musiikkitalenteet (lähinnä musiikkivideot): Esittävällä taiteilijalla on oikeus korvaukseen kuvallisen musiikkitalenteen käyttämisestä alkuperäisessä lineaarisessa yleisölle välittämisessä (TekL 47 §:n).

b) Sopimuskäytäntö

Monikanavajakelun kotimaisissa sopimuskäytännöissä on eroja. Haasteen sopimusten syntymiselle muodostavat erityisesti oikeuksien epätarkoituksenmukainen pilkkominen jakelutietokohtaisesti. Pilkkominen johtaa monikanavaisesta jakelussa perittävien korvausten kertaantumiseen ja epärationaaliseen vaihteluun sen mukaan, mitä päätelaitetta käyttäen ja jakelutietä hyödyntäen saman yleisön tietty katsoja/kuulija vastaanottaa televisio- tai radiolähetyksen.

Kotimaisten tekijänoikeuksien haltijoiden kanssa on kuitenkin osin päästy sopimukseen terrestriaalisilla tv- ja radiokanavilla välitettävistä sisällöistä siten, että monikanavainen jakelu mahdollistuu ja saman sisällön samanaikaisesta ja muuttamattomasta välittämisestä eri jakeluteissa maksetaan yksi korvaus. Sopimustilanne onkin avoin erityisesti lähioikeuksien osalta.

3) Nykytila Suomen ulkopuolella

Kansainväliset sopimukset: Monikanavaisen jakeluun liittyviä säännöksiä löytyy Bernin konventiosta, WIPO:n tekijänoikeussopimuksesta ja WIPO:n esitys- ja äänitesopimuksesta sekä Rooman sopimuksesta. Em. sopimuksista ei kuitenkaan löydy suoraan ratkaisua monikanavaisen jakelun tekijänoikeudellisiin haasteisiin. Olennaista on, etteivät em. kansainväliset sopimukset estä monikanavaista jakelua koskevien säännösten

sisällyttämistä kansalliseen lainsäädäntöön ja siten tarkoituksenmukaisen ratkaisun etsimistä kansallisella tasolla.

Ulkomainen lainsäädäntö ja sopimuskäytännöt Suomen ulkopuolella: SWelcomin käsityksen mukaan muiden EU-maiden lainsäädännöstä ei ole löydettävissä erityisiä, monikanavaista jakelua koskevia säännöksiä. SWelcomin käsityksen mukaan myöskään ulkomaisesta sopimuskäytännöstä ei ole löydettävissä yhtenäisiä toimintamalleja. Toimintamallit ovat useissa maissa vasta kehitymässä.

4) Oikeuksista sopimiseen liittyvät keskeiset ongelmat Suomessa

Voimassaoleva lainsäädäntö ei tue tarkoituksenmukaista ja joustavaa sopimista tekijän- ja lähioikeuksista monikanavaisessa jakelu ympäristössä. Lainsäädännön keskeinen *käsitteistö on tulkinnallista ja näyttää mahdollistavan kertaantuvien korvauksen perimisen* saman sisällön samanaikaisesta ja muuttamattomasta välittämisestä samalle yleisölle silloinkin, kun välittäminen tapahtuu alkuperäisen lähettäjäyrityksen nimissä ja lukuun. Sopimusprosessit ovat pitkiä ja usein tuloksettomia.

Kun sopimuksia ei synny ja oikeustila on epäselvä, uusien jakeluteiden käyttöönotto hidastuu. Samalla hidastuu sellaisten kokonaan uusien palveluinnovaatioiden ja tuotteiden syntyminen, joista myös tekijöillä perustellusti olisi oikeus uuteen korvaukseen. Mikäli asiassa ei löydetä toimivaa ratkaisua, on riskinä että teknologian suomat mahdollisuudet sisällön monipuoliseen hyödyntämiseen menetetään. Kotimaisen elinkeinoelämän ja tekijöiden kannalta tämä tarkoittaa viime kädessä menetettyjä ansaintamahdollisuuksia ja väheneviä yleisöjä käyttäjien siirtyessä enenevässä määrin hyödyntämään ulkomaisia palveluita tai (pahimmassa tapauksessa) laittomia lähteitä, joiden kautta materiaali on saatavissa joustavammin.

Lähettäjäyritysten onkin pakko hyödyntää syntyviä teknologioita tavoittaakseen myös jatkossa sen *saman yleisön*, joka aiemmin oli tavoitettavissa vain yhtä tai kahta jakelutietä hyödyntäen. Useat rinnakkaiset jakelutiet eivät automaattisesti synnytä uusia yleisöjä, vaan *sama alkuperäisen lähettäjäyrityksen tavoittelema yleisö* voi vastaanottaa *samaa sisältöä* vaihtoehtoista vastaanotinta ja jakelutietä hyödyntäen. Sama yleisö jakaantuu pienempiin segmentteihin vastaanottamaan yhtä sisältötuotetta. Loppukäyttäjä valitsee sisällön vastaanottoon tarkoituksenmukaisena pitämänsä päätelaitteen eikä loppukäyttäjä välttämättä itse edes tunnista, millä teknologialla hän kulloinkin ottaa sisällön vastaan.

Lähettäjäyrityksen näkökulmasta eri jakeluteissa samanaikaisesti ja muuttamattomana³ sen nimissä ja lukuun välitettävä ohjelmisto ja/tai ohjelma muodostaa yhden *tuotteen*. Tuotteen välittämisestä tietyn maantieteellisen alueen yleisölle maksetaan tekijöille korvaus. Teosten hyödyntämisen ja siitä maksettavan korvauksen osalta tarkastelun keskiössä tulisi olla lähetysten maantieteellinen vastaanottoalue ja tämän alueen yleisö, ei lähetysten vastaanottoon käytettävien lähetysteknologioiden/-parametrien määrä. Lähettäjäyrityksen kannalta on kestävämpää, jos samasta tuotteesta ja samasta yleisöstä tulisi muuttuneessa teknologiaympäristössä maksaa eri korvaus kutakin eri teknologiaa kohti.

Monikanavaisesta jakelusta oli tietyllä tavalla kyse myös silloin, kun terrestriaalisia kanavia ennen analogisten lähetysten sulkemista välitettiin samanaikaisesti ja muuttamattomana sekä digitaalisessa että analogisessa muodossa. Välittämisestä ei tällöin peritty monenkertaisia korvauksia. Myös terrestriaalisten lähetysten kaapelijakelun osalta vallitsi jo ennen tekijänoikeuslain 25 i §:n säätämistä kohdassa 2 a) I kuvattu tilanne, jossa

³ Samanaikaisella tarkoitetaan, että vastaanottaja **ei** voi vastaanottaa lähetystä itse valitsemaan ajankohtana. Muuttamattomalla tarkoitetaan sisällöltään muuttamatonta lähetystä.

oikeudenhaltijoita edustavat tahot pidättyivät sitoumuksin perimästä kahdenkertaista korvausta. Nykyisessä teknologisessa ympäristössä lailla vahvistettavan lähtökohdan tulisi olla sama.

Tekijänoikeuslain 39 §:n mukainen tuottajaolettama on esimerkki säännöksestä, joka on luotu palvelemaan käytännön tarpeita ja edistämään tarkoituksenmukaista oikeuksien hyödyntämistä. Vastaavankaltaiseen, käytännön olosuhteet huomioivaan ratkaisuun tulisi pyrkiä myös monikanavaisen jakelun osalta.

SWELCOM OY

Pia Huhdanmäki
Hallintojohtaja

Sakari Aalto, Roschier

Jorma Waldén, OPM

Monikanavatyöryhmälle osoitetut valmistelevat kysymykset

Jäljempänä on omalta osaltani näkemyksiä työryhmän toimeksiantoon ja työn tekemiseen kysymysten mukaan numeroituina. Pääpaino näissä on kohtaa 1 liippaava teknislähtöinen ajattelu, mutta olen pyrkinyt tuomaan esiin myös nykyistä tekijänoikeustilannetta ja oikeuksista sopimisen ongelmaa teleoperaattorin näkökulmasta. Tämän lisäksi minulla erikseen olemassa muutama kalvo, jotka voin antaa työryhmän käyttöön, ja joista voi työryhmän työskentelyssä olla hyötyä. Sitä materiaalia voidaan tarpeen myös mukaan muokata edelleen.

Pahoittelen että olin estynyt osallistumaan työryhmän ensimmäiseen kokoukseen, mutta valmistelua varten laadittu kysymyslista vaikuttaa oikein hyvältä lähtökohdalta työllemme.

1. Lähetystavat ja niiden määritelmät

Ryhmittelin käsiteltävät lähetystavat alla esitetysti langattomiin ja langallisiin helpottamaan käsittelyä. Lisäsin ryhmittelyyn myös alkuperäisen listan lisäksi terrestriaalijakelun (DVB-T) ja satelliittijakelun (DVB-S). Nämäkin ovat mielestäni syytä pitää mukana kokonaisuudessa, koska toisaalta ne ovat jo nyt yleisessä käytössä ja toisaalta monikanavajakelun problematiikkaa joudutaan koko ajan vahvasti peilaamaan DVB-T-toimintaan ja sen käytäntöihin. Mobiili-TV-käsitteen olen avannut käsittämään molemmat nykyisin käytössä olevat toimintamuodot, jotka on syytä sisällyttää työskentelyyn. Internet-Radion ehdotan poistettavaksi tästä tarkastelusta. Nähdäkseni myöskään On-demand-sisältöjen tilannetta ei ole tarpeen tarkastella tässä yhteydessä, koska näiden lähetysten osalta on tilanne eri osapuolien kannalta huomattavasti selkeämpi kuin mitä tulee lineaaristen tv-palvelujen lähettämiseen.

OPM:n DVB-H selvityksessä (27.8.2007) sivulla 15 oleva kuva on ollut alla olevaan jaotteluun liittyen myös eräänä lähtökohdana.

Langattomat verkkoriippuvaiset lähetystavat (kaikki lähetykset ovat tavalla tai toisella sovittuja ja operoituja):

- a) Terrestriaali-TV (DVB-T, jatkossa myös DVB-T2)
- b) Satelliitti-TV (DVB-S ja DVB-S2)
- c) Mobiili-TV (DVB-H)
- d) Mobiili-TV (3G)
- e) Mobiili-TV (DVB-SH, käyttöönotto Euroopassa v. 2009)
- f) Mahdolliset muut operoituja langattomia verkkoja käyttävät lähetystavat (esim. Wimax)

Langalliset (ja operoidut) lähetystavat:

- g) Kaapeli-TV (DVB-C)
- h) IPTV

Muut ei-verkkoriippuvaiset lähetystavat (voivat olla langallisia ja/tai langattomia, ja lähettämisestä ei ole sovittu verkkopalvelun tarjoajan kanssa):

- i) Internet-TV
- j) Internet-Radio

Kommentit ja perusteluja kohtaan 1 ja em. jaotteluun:

* Pääjaottelu langattomiin ja langallisiin lähetystapoihin:

* Työryhmän käsittelyssä tulisi kokonaisuudessaan pyrkiä verkkoriippumattomiin ratkaisuihin verkkokohtaisten ratkaisujen sijasta. Ryhmittely alaryhmiin esimerkiksi esitetyllä tavalla on hyödyllistä, jotta ratkaisuja pystyttäisi paremmin löytämään ja niputtamaan verrattuna nykyiseen verkkokohtaisten pelisääntöjen tilanteeseen, josta tilanteesta halutaan päästä eteenpäin.

* Langattomat tekniikat käyttävät rajallista luonnonvaraa eli radiotaajuuksia, jolloin niihin liittyy esimerkiksi rajoituksia operaattoreiden lukumäärän ja kapasiteetin suhteen eli enemmän säädeltäviä asioita kuin langallisiin ratkaisuihin. (Eri langattomat tekniikat antavat kuitenkin mahdollisuuden kilpailla myös tv-palvelujen tarjonnassa keskenään.)

* Mobiili-TV:tä on jo nyt olemassa kahta eri verkkotekniikkaa käyttäen: DVB-H ja 3G. Nämä molemmat lähetysmuodot on ehdottomasti tarpeellista huomioida työryhmän työskentelyssä. Osin satellittisignaalia ja osin 3G-signaalia hyödyntävä uusi DVB-SH mobiili-TV-tekniikka on aloittamassa toimintansa tänä vuonna USA:ssa ja Euroopassa 2009. Mobiili-TV-alue on Sanastokeskuksen Digi-TV-sanastossa huomioitu melko puutteellisesti.

* Kaapeli-tv- ja IPTV:n määrittelyt ovat Sanastokeskuksen määrittelyn mukaan teknisesti ok, mutta näille sopii myös yhtäläinen määritelmä: (kaapeli-tv-)operaattorin rajatulla alueella johdinverkossaan tarjoama TV-palvelu ao. tekniikkaa käyttäen.

* Internet-radion voi rajata työryhmän käsittelystä pois ja keskittyä vain lineaarisen TV-palvelun problematiikkaan. Internet-Radio-palvelujen osalta on jonkinlaiset toimintamallit jo olemassa, ja toisaalta työstä löydettävät TV-alueen ratkaisut voivat olla hyvin sovellettavissa radiotoimintaan. Suurin intressi ja ongelma työryhmän toimeksiannossa liittyy nähdäkseni TV-palveluihin.

* Internet-TV-lähetykset eivät ole verkkoriippuvaisia ja niitä voi seurata sekä langallisten että langattomien verkkojen välityksellä. Internet-TV-lähetysten tarjoaja käyttävät erilaisia laatutasoja ja teknologioita (mukaan lukien myös peer-to-peer eli P2P-tekniikat) varmistaakseen lähetysten optimaalista toimintaa. Tällaisten lähetysten toteutukseen ja laadun varmistukseen ei liity minkäänlaista palvelu- tai verkko-operaattoria kuluttajanäkökulmasta katsottuna. Em. syistä tämä internet-TV-lähetysmuoto muodostaa oman ei-verkkoriippuvaisen ryhmänsä tässä tarkastelussa.

2. Nykytila Suomessa

Uskon että tähän kohtaan saamme seikkaperäisiä vastauksia muilta työryhmän jäseniltä, jotka ovat käytännössä olleet ao. sopimuskäytäntöjä luomassa ja myös oikeuksista sopimassa. Peruslähtökohta monikanavajakelua koskien on: samanaikaiset rinnakkaiset lähetykset eri verkoissa katsotaan eri lähetyksiksi ja vaativat lähtökohtaisesti eri oikeudet.

Tästä seuraten kaapeli-tv-toiminnassa on jouduttu vuosien varrella kiistelemään saman kanavan analogisesta- ja digitaalisesta lähettämisen samoin kuin terrestriaaliverkossa olevien maksu-tv-

lähetyksien samanaikaisen lähettämisen korvauksista. Seuraavaksi edessä on salaamattomien ei-must carry-kanavien tilanne.

Erillisenä asiana mainittakoon myös, että kaapeli-TV- ja IPTV-toiminnan suhteen sisältöjen jakelusopimukset ovat nykyisin käytännössä aina samat, eli sopimuskäytännössä näiden välillä ei juurikaan ole eroavaisuuksia.

3. Nykytila Suomen ulkopuolella

Sopimuskäytäntöjen osalta tietoni ovat niukat. Kansainvälisesti on mietitty ”yleisön” käsitettä mm. eräässä kreikkalaisessa tutkimuksessa, ja siinä on tuotu esiin ”service area principle”, jonka mukaan yleisradiolähetyksen kuuluvuusalueella tapahtuva edelleen lähettäminen kaapelitse on tekijänoikeudellisesti arvioitava kuuluvaksi samalle yleisölle kohdistuvaksi, eikä tästä synny perustetta uudelle korvaukselle. Joissakin Euroopan maissa (Itävalta, Romania, Iso-Britannia) käytäntö must carryn suhteen on Suomen kaltainen, joten tällaista ”service area principle” käsitettä lienee lainsäädännössä tekijänoikeusjärjestöjen ilmeisestä vastustuksesta huolimatta jonkin verran omaksuttu.

Yleisesti ottaen, Euroopassa IPTV-tekniikka on levinnyt perinteisen kaapeli-tv-tekniikan rinnalle ja asiakasmäärät ovat kasvaneet ripeästi. Lisäksi on nähtävissä kasvavassa määrin tv-ohjelmistojen jakelutoimintaa erilaisia aiemmin kohdassa 1 mainittuja langattomia verkkoja käyttäen.

4. Mitkä ovat monikanavajakeluun liittyvistä oikeuksista sopimiseen liittyvät keskeiset ongelmat Suomessa?

* Pääkysymys on se, syntyykö tv-ohjelmiston samanaikaisesta ja sisällöllisesti muuttamattomasta jakelusta samalla maantieteellisellä alueella jollain perusteella aihetta lisätekijänoikeuskorvaukselle (ja lisäsopimiselle). Operaattorinäkemyksessä on selkeästi se, että saman sisällön samanaikaisesta ja muuttamattomasta jakelusta samalle yleisölle ei tule maksaa useampikertaisia korvauksia teknisten lähetysoikeuksien lisääntyessä tai muuttuessa kehittyvässä digitaalisessa toimintaympäristössä.

* Muuttamattomuuden käsite on aiheellista varmistaa koskemaan selkeästi vain sisällöllistä muuttamista kuten alun perin lienee tarkoitettukin, sillä digitaalista signaalia muutetaan teknisesti käytännössä aina jollain tavalla, esimerkiksi myös nykyisten kaapeli-tv:n edelleen lähetyksen kohdalla.

* Joukkoviestintäverkkojen ja kohdeviestintäverkkojen erilaista regulaatiota ja käytäntöjä TV-lähetyksen suhteen tulisi yhdenmukaistaa, koska tv-palveluja halutaan käyttää kasvavassa määrin eri verkoissa. Kuluttajaa ei kiinnosta mitä verkkoa pitkin palvelu on tarjolla käytettäväksi, tälle riittää että palvelun laatu ja kustannus ovat kunnossa.

* TV-lähettäjän määritelmä kaipaa selvennyksen lähettämisen vastuusta. Jossain tapauksissa esimerkiksi DVB-H tai 3G-verkon operaattori voi olla TV-ohjelmiston lähettäjä, tai jossain tapauksessa operaattori voi toimia vain välittäjänä tai palvelun ”fasilitoijana”. Toiminnan roolit määräytyvät käytännössä operaattorin ja tv-yhtiön välisessä sopimuksessa. Operaattorilla voi olla yhtä verkkoa koskien samanaikaisesti erilaisia rooleja eri sopimuksiensa ja tv-palvelujen suhteen, mikä tässä yhteydessä on myös tärkeätä huomioida.

* Tekijänoikeuslaki sisältää paljon teknologiasidonnaisia pykäläitä, joita pitää voida muuttaa. Ne vääristävät markkinoita, joille on nousemassa haluttua kilpailua erilaisten teknologioiden välillä.

Teknologianeutraalisuuden tavoitteet on sisällytettävä tekijänoikeuslainsäädäntöön. Ei saa esimerkiksi olla niin, että verkko-operaattoritoiminta on yhdenlaista tekniikkaa käyttäen tekijänoikeudellisen suojan ulkopuolella (esim. DVB-T), kun taas toisenlaisella tekniikalla verkko-operaattori (esim. DVB-C) on tekijänoikeudellisessa vastuussa. Näissä verkoissa lähetetään must carry-kanavien lisäksi muitakin samoja kanavia, mutta tekijänoikeuslain soveltamisala on erilainen. Tämä ongelma tulee erityisesti korostumaan, kun must carryn (VML 134§) soveltamisala muuttuu vuonna 2010 koskemaan todennäköisesti vain Ylen TV- ja radiokanavia.

* Keskeisiin haasteisiin lasken kuuluvaksi myös teknisen kehityksen huomioimisen tässä yhteydessä, kun nyt tällaista asiakokonaisuutta pyritään ratkaisemaan. Insinöörien keksimistaidoille ja uusien jakelutekniikoiden ja päätelaitteiden kehitykselle ei ole loppua. Seuraavissa kohdissa on esimerkkien mukaan kuvattu joitakin nykyisiä tai lähiajan teknisiä asioita, jotka oleellisesti liittyvät käsiteltävään monikanavajakeluun ja konvergenssiin:

* Kohdan 2 mukaisesta peruslähtökohdasta on seurannut pitkään jatkunut ongelma DVB-H-verkon lähetysoikeuksista verrattuna samantapaisen DVB-T-verkon samanaikaiseen lähetykseen. Päätelaitteiden tekniikan kehittyessä on selvää, että joko yhdessä ja kahdessa eri DVB-T-verkossa voidaan lähettää kahta samaa rinnakkaista TV-lähetystä kahdella eri laatutasolla, joista toinen on tarkoitettu tavallisiin kodin vastaanottimiin ja toinen vaikka mobiilipäätelaitteisiin. Tällaista rinnakkaista lähetystekniikkaa käytetään Japanissa (ISDB-T-tekniikka). Yle lähettää tänä päivänä omassa kanavanipussaan TV1:n kahteen kertaan SD-laadulla (poltetulla tekstityksellä ja ilman), mutta yhtä hyvin toinen lähetys voisi olla tarkoitettu pienempiin mobiili-tv-kuvaruutuihin tai muutettuna vaikka MPEG4 muotoon paremman SD-laadun vuoksi. Toisaalta ja yhtenä esimerkkinä Vodafone Saksassa on tuomassa kesällä tarjolle LG:n valmistamia matkapuhelimia, joissa on DVB-T vastaanotin (ei siis DVB-H). Saksan markkinoille onkin odotettavissa tv-lähetysten suhteen useampia rinnakkaisia lähetystekniikoita sisältäviä matkapuhelinpäätelaitteita kesän MM2008 jalkapallokisojen aikaan (DVB-H, DVB-T sekä myös DMB, joka on ollut toiminnassa v. 2006 alkaen).

* Kun Suomessa siirryttiin digiaikaan v. 2000, ryhdyttiin samoja tv-ohjelmistoja lähettämään rinnakkaisesti eri verkoissa, toisessa analogisesti ja toisessa digitaalisesti. Lähetysoikeudet on tällöin saatu ratkottua tv-yhtiöiden ja tekijänoikeusjärjestöjen välisin kanssakäymisin, nähtävästi ilman merkittäviä kasvaneita tekijänoikeuskorvauksia (samat katsojat, sama maantieteellinen alue). Lisäksi samoja tv-ohjelmistoja on saatavana myös satelliitin (DVB-S) välityksellä Suomessa, joten näidenkin palvelujen samanaikaisen jakelun osalta oikeuksista on löytynyt ratkaisut. DVB-H verkon signaalin osalta ratkaisu lienee löytynyt vain osittain? Seuraavaksi tulevat HDTV-lähetykset vaatimaan samat ratkaisut rinnakkaislähetystensä osalta. Pelkästään langattomia broadcast-verkkoja (DVB-T, DVB-S ja DVB-H) tarkastellen rinnakkaislähettyksiä on muutaman vuoden päästä useita ja ainakin kolmea eri laatutasoa (mobiili-TV, standardi-TV ja HDTV).

* Kaapeli-TV-toiminnassa (DVB-C ja IPTV) edellä kuvatut rinnakkaiset SD ja HD laatutason lähetykset tulevat pian arkipäiväiseksi ja nopeammin kuin DVB-T-verkossa. DVB-T verkon ohjelmisto voikin olla samanaikaisena mutta parempana HD-versiona ensin tarjolla kaapeli-TV:n kautta.

* Kaapeli-TV-toimintaan on perinteisesti liittynyt edelleen lähetysten käsite. DVB-C- ja IPTV-tekniikoita käyttäen lähetettävät signaalit ovat jo nyt teknisesti yhtä hyvin syötetty suoraan tv-yhtiöiden lähetyskeskuksista tai vastaanotettu perinteisessä mielessä DVB-T- (tai DVB-S-) verkon signaalista ja muunnettu kaapeli-tv-jakeluun sopiviksi. Mikäli

TV-ohjelmisto syötetään suoraan tv-yhtiön lähetyskeskuksesta kaapeli-TV-verkkoon, ei signaalia tarvitse muuntaa DVB-T-signaalista, jolloin sama SD-tasoinen tv-ohjelmisto voi kuitenkin olla teknisesti korkealaatuisempi kuin DVB-T-verkossa oleva ohjelmisto, missä rajalliset taajuudet asettavat kompromisseja palvelujen määrälle ja käytettäville bittinopeuksille. Tämän työn yhteydessä on aiheellista tarkastella onko edelleen lähetysten käsite vielä ajan tasalla ja miten sitä voidaan soveltaa käytäntöön signaalin syöttötavasta riippumatta.

* Mobiili-tv-toiminnassa on eri verkkojen yhteiskäyttö (DVB-H, 3G, mahdollisesti myös WLAN ja Wimax) usein esillä oleva palveluntarjoajien tavoite, jossa eri verkkojen peittoalueet voivat täydentää toisiaan ja toisaalta päätelaite tai käyttäjä voi valita ja optimoida kulloiseenkin tilanteeseen sopivan lähetysten. Jos esim. mobiili-TV-päätelaitteessa on lisäksi videoliitännät ulkoista suurempaa näyttölaitetta varten, menevät eri lähetysverkot ja katselutilanteet vielä helpommin ristiin. Liikkuva autoympäristö tulee lähitulevaisuudessa varmasti olemaan yksi tällainen tapaus.

* Yllä olevat esimerkit kertovat, että teknisten eri vaihtoehtojen kasvaessa on rinnakkaiset eri verkoissa ja eri laatusolla lähetettävät tv-ohjelmistot selkeintä tekijänoikeuksia ja teknologianeutraalisuutta ajatellen käsittää yhdeksi ja samaksi lähetykseksi, ja esimerkiksi aina sen laajimman maantieteellisen tai väestöpeiton kattavuuden perusteella, minkä kyseinen ohjelmisto kattaa. Tällaisen peittoalueen määrittelyyn sopii mielestäni parhaiten edellä esitetyt langattomien verkkojen lähetystavat (hyvänä käytännön tapauksena DVB-T-peitto siinä olevia tv-ohjelmistoja koskien).

* Muunlaiset verkkotekniikkakohtaiset ja mahdollisesti myös kuvan laatuksen yksilöivät hienosäätöiset mallit vaikuttavat hyvin hankalilta toteuttaa jo nyt, tulevaisuudesta puhumattakaan. Tekniikkasidonnaisuudessa pysyminen jatkaa oikeuksista sopimisen nykyistä epäselvää ja hankalaa tilaa.

Lopuksi kommentoisin vielä työryhmän tehtävää:

"Työryhmän tehtävänä on 13.11.2007 tehdyn hallitusryhmien välisen sopimuksen mukaisesti selvittää, miten tekijänoikeuslakia tulisi muuttaa niin, että osapuolilla on nykyistä paremmat mahdollisuudet sopia saman lähetysten samanaikaisesta jakelusta samalle maantieteelliselle alueelle eri jakelukanavissa (ns. monikanavajakelu) tavalla, jossa tekijänoikeudet arvoketjussa varmistetaan."

Nykyisen vahvan tekijänoikeuslainsäädännön huomioiden monikanavajakelun toteutumisen hidaste lienee ollut ennemminkin se, että tekijänoikeudet ovat arvoketjussa jo varmistettu uusien oikeuksien sopimisen periaatteen kautta. Joten työryhmässä pitäisi ehkä pohtia myös sitä, että olisiko monikanavajakelun mahdollistamiseksi ja tietoyhteiskunnan palveluiden monimuotoiseksi kehittämiseksi aiheellista jollain tavalla rajoittaa tekijällä olevia oikeuksia.

Pekka Pesari
Kehitysjohtaja

Taustamateriaalia monikanavatyöryhmälle

TeliaSonera

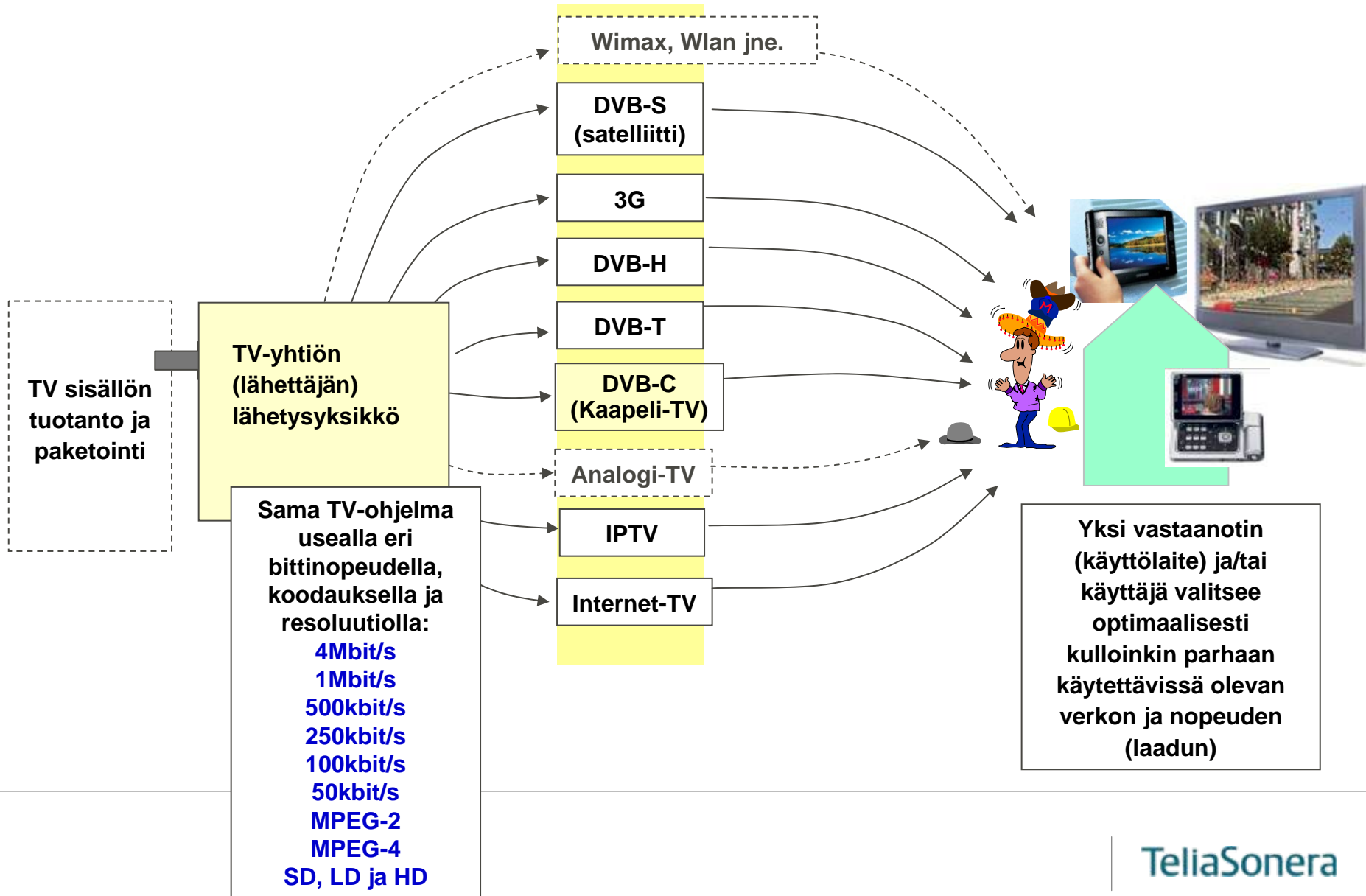
4.4.2008

Pekka Pesari

TeliaSonera

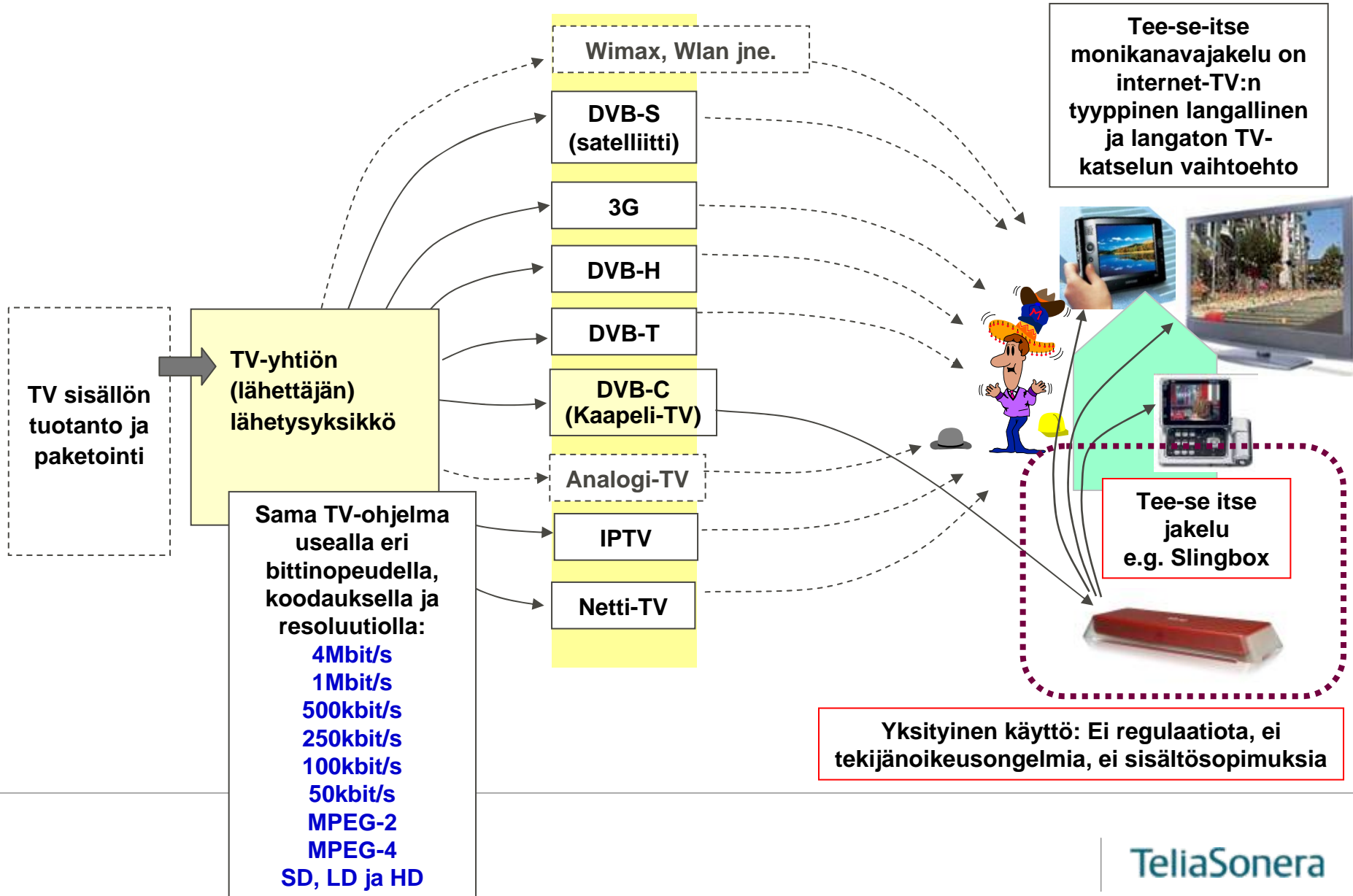
Live TV-palvelut monikanajakelu ympäristössä

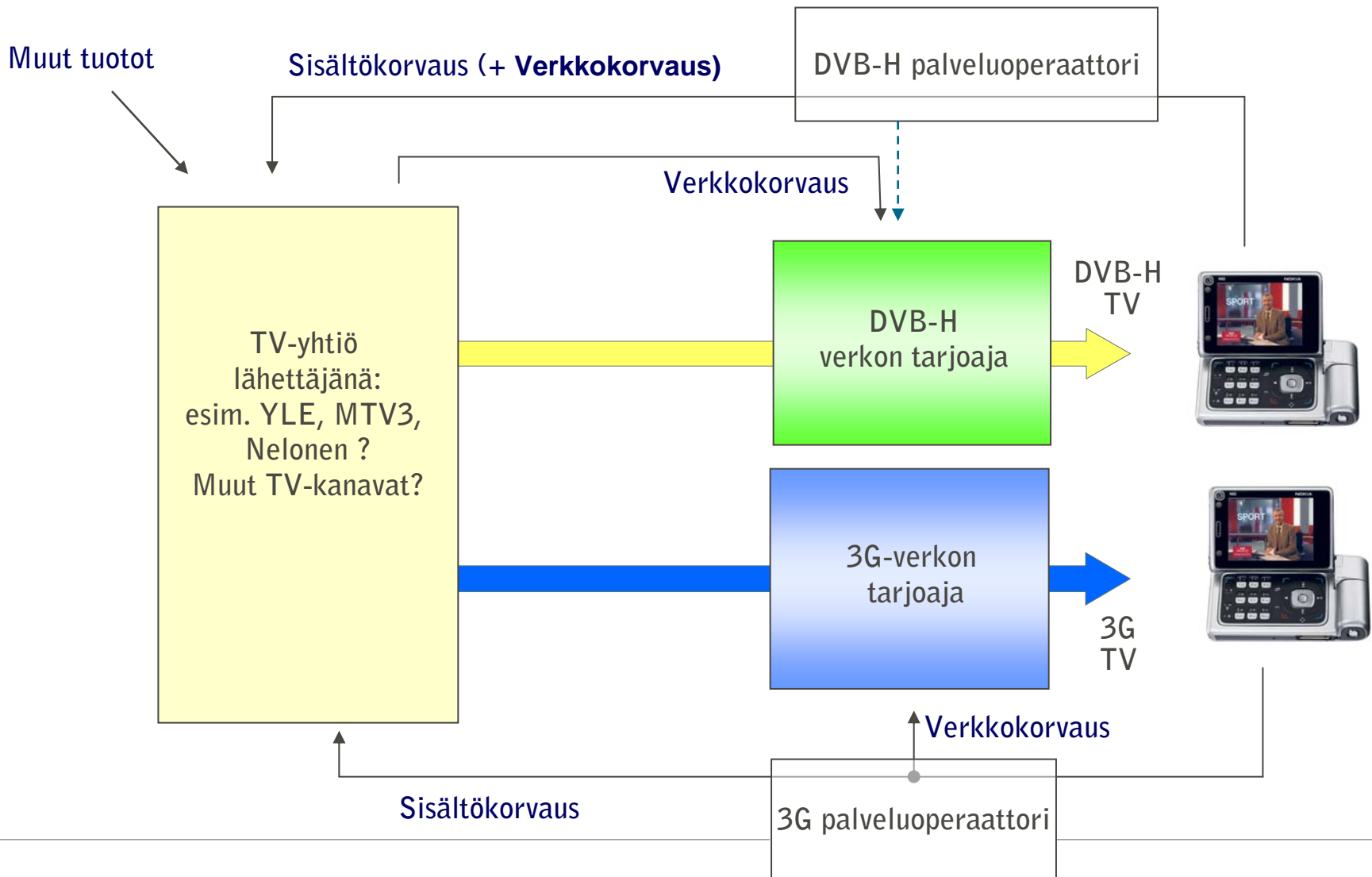
Taulukko eri TV-lähetystavoista

Verkko	Tekniikka nyt	Tekniikan kehitys
Terrestriaali-TV	DVB-T, MPEG2, SDTV	DVB-T2, MPEG4, SDTV/HDTV (LDTV?)
Satelliitti-TV	DVB-S, DVB-S2, MPEG2/MPEG4, SDTV/HDTV	
Mobiili-TV	DVB-H, H.264 (MPEG4), LDTV	
Mobiili-TV	3G, H.264, 3GPP, LDTV	MBMS multicast
Mobiili-TV (Wimax)	Testausvaiheessa	DVB-SH, H.264 (MPEG4), LDTV
Kaapeli-TV	DVB-C, MPEG2, SDTV	DVB-C(2), MPEG2/MPEG4, SDTV/HDTV
IPTV	IP, MPEG2, SDTV	IP, MPEG2/MPEG4, SDTV/HDTV (LDTV?)
Internet-TV	IP, WM/RM/QT/MPEG4, LDTV	IP, WM/RM/QT/MPEG4, LDTV/SDTV (HDTV?)

Kuluttajan vaihtoehto: Tee-se-itse monikanavajakelu

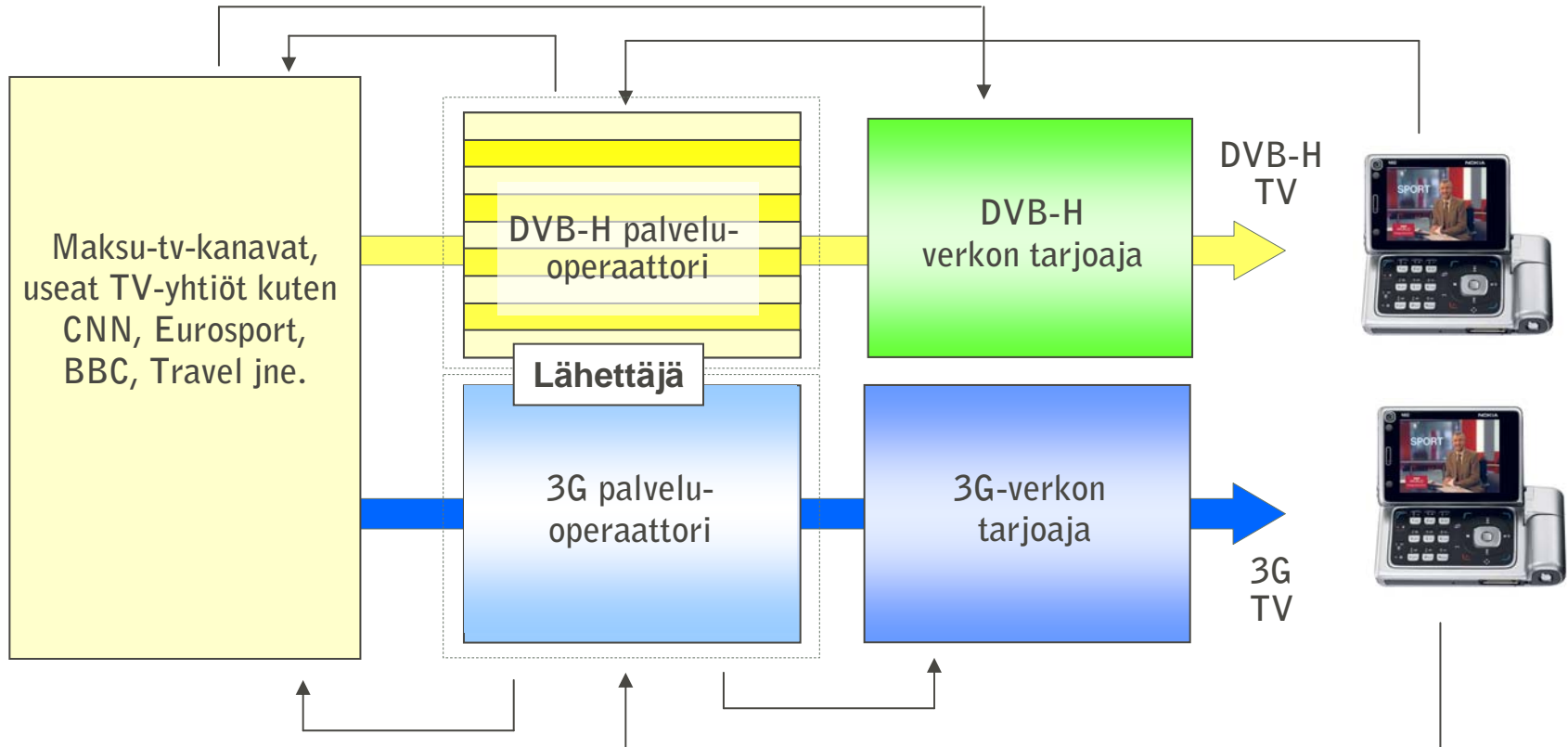

TV-yhtiöt, lähettäjä ja mobiili-TV-verkot 1

TV-yhtiöt, lähettäjä ja mobiili-TV-verkot 2

* Mikäli TV-yhtiö ei toimi lähettäjänä (→ kaapeli-tv-malli)

TeliaSonera

Monikanavajakelun työryhmä
Puheenjohtaja Sakari Aalto

Yleistä

Koska vastausten dead line sattui hankalasti matkani kanssa samaan aikaan, tulee vastaukseni hieman myöhässä, kuten aikaisemmin puheenjohtajalle ja sihteerille kerroin. Tästä syystä minulla on ollut tilaisuus nähdä muiden vastaukset ennen kuin ryhdyn omiani tekemään.

Tämä seikka vaikuttaa myös vastauksiini, mutta ennen kaikkea niin, että voin lyhentää omaa vastustani. Edustamani järjestön kannalta useat relevantit seikat tulevat esiin mm. tekijänoikeusjärjestöjen ja Suomen Journalistiliiton vastauksissa.

Tästä syystä minun on ollut mahdollista valita jossain määrin lyhyehkö vastauslinja, kertoen kannat niukasti perustellen silloin kuin perustelut on jo muissa vastauksissa hyvin esitetty.

Omalta osaltani viittaan myös aikaisempaan opetusministeriön selvitykseen ”Television monikanavaisuus ja tekijänoikeus”. Siinä ei nähty lainsäädäntöhankkeille tarvetta, enkä myöskään näe tilanteen tuon jälkeen ratkaisevasti muuttuneen.

Kysymys 1

Työryhmän työtä rajasin siten, että on demand –jakelu ja kaapeli-tv jätettäisiin tarkastelun ulkopuolelle. Muutoin on tietysti hyvä selvittää käsitteet, mutta oikeuksien osalta tarkastelun tulisi olla mahdollisimman teknologianeutraalia.

Kysymys 2

Tekijänoikeuslain 2 § antaa tekijöille yksinoikeuden määrätä teoksen yleisön saataviin saattamisesta. Tämän yksinoikeuden toteuttamisessa ei ole ollut lainsäädännöllisiä ongelmia.

Järjestömme edustamat tekijät tekevät teoksensa pääsääntöisesti työsuhteessa, joko toistaiseksi voimassaolevassa tai lyhytaikaisessa työsuhteessa. Monikanavajakelun kannalta relevantit työnantajat ovat pääsääntöisesti joko televisioyhtiöitä tai riippumattomia tuotantoyhtiöitä tuottaen joko televisio-ohjelmia, elokuvia tai mainoksia.

Omaa sopimustoimintaamme leimaakin oikeuksien sääntely työehtosopimusratkaisuin. Työehtosopimusratkaisussa ovat pääsääntöisesti samat ongelmat kuin muillakin työmarkkinoilla, toisaalta myös samat avut. Silloin kun ratkaisun löytymisen paineet ovat kummallakin puolella riittävät, ovat ratkaisut sopimuspöydässä aina löytyneet. Tekijät ovat halukkaita oikeuksiansa myymään. Aina ostaja ei tunnu olevan halukas ostamaan. Esimerkiksi DVB-H –neuvotteluissa oli silmiinpistävää, että neuvotteluja jarrutti spekulatio asian hoitamiseksi lainsäädännöllä. Tärkeintä on kuitenkin havaita, ettei lainsäädäntö asettanut estettä sopimiselle ja että sopimusneuvotteluissa on kaikkiin ongelmiin aina ratkaisu löytynyt. Sopimuskäytännöt ovat näin ollen toimivat.

Osa tekijänoikeudenhaltijoista toimii muulta kuin työsuhteiselta pohjalta, muuta näidenkin osalta periaate on selvä – yleisön saataviin saattaminen on tekijän yksinoikeuden piirissä. Tällöin sopiminen tapahtuu yksilötasolla, eikä tähänkään ole lainsäädännön estettä tai sen muutoksen tarvetta.

Käytännön sopimusjärjestelyjen kannalta on merkittävää huomata myös se, että monin osin tekijöiden järjestöt ovat siirtäneet erityisillä valtakirjoilla toimintavaltuudet tekijänoikeusjärjestöille. Meidän alamme tekijöiden osalta tällainen järjestö on Kopiosto. Valtuuksien rajat neuvotellaan Kopioston ja sen jäsenjärjestöjen kesken. Esimerkiksi DVB-H –neuvotteluja käytiin Ylen ja siihen sopimussuhteessa olevien järjestöjen kesken pitkään Ylen toiveiden mukaisesti. Nyt vastaavat neuvotteluvaltuudet on siirretty Kopiostolle. Tämä osoittaa, että tekijöiden puolella neuvottelun edellytykset ovat olemassa ja että useampia toimivia malleja on käytettävissä.

Kysymys 3

Alan kansainvälisten käytäntöjen osalta emme ole vertailuja tehneet.

Kysymys 4

Tällä hetkellä en näe monikanavajakelun ongelmien olevan lainsäädännöllisiä ongelmia. Eräitä muita ongelmia sen sijaan on:

- Odotukset lainsäädännön muuttamiseksi synnyttävät sopimushaluttomuutta. Miksi ostaa oikeuksia, jos ne voisi saada ilmaiseksi?
- Muut epävarmuustekijät. Toimija ei esimerkiksi ole määritellyt riittävän selvästi, minkälaiseksi toiminta tulee muodostumaan tai sitten ei ole tietoa teknisistä ratkaisuista, joille toiminta rakentuu. Tämä tuo epävarmuutta suunnitellun toiminnan laajuudesta ja siitä, mitä oikeuksia haluaa ostaa ja mitä hintaa niistä voi maksaa.

Sen sijaan lainsäädännöllisillä ratkaisuilla voitaisiin aiheuttaa ongelmia, joita ei tällä hetkellä ole. Väärä lainsäädäntöratkaisu voisi

- puuttua perusteetta tekijöiden oikeuteen määrätä teoksesta
- puuttua sopimusvapauten myös työehtosopimusasioissa
- puuttua eri markkinoiden hinnoitteluun tavalla, joka aiheuttaa kilpailuoikeudellisia ongelmia

Helsingissä 7.4.2008

Raimo Söder
Toiminnanjohtaja, Teatteri- ja Mediatyöntekijät ry
työryhmän jäsen

4.4.2008

Monikanavajakelun työryhmä
puheenjohtaja Sakari Aalto

sakari.aalto@roschier.com
jorma.walden@minedu.fi

NYKYTILAAN LIITTYVÄT KYSYMYKSET (20.3.2008)

1. Työryhmän toimeksiannon rajaus

Kysymyksessä on lueteltu ensisijaisesti teknologisiin kriteerein jaoteltuja erilaisia lähetyks/jakelutapoja. Työryhmän järjestäytymiskokouksessa 14.3.2008 oltiin yksimielisiä siitä, että työn tavoitteeksi tulee asettaa yleisen tason ratkaisujen hakeminen. Esitetty luettelo on nähtävä tätä taustaa vasten vain ohjeellisena ja suuntaa-antavana. Oleellisinta työryhmän toimeksiannon kannalta lienee se, että lähetyks- tai jakelutoiminnassa käytetään samanaikaisesti useampaa kuin yhtä tapaa. Tällainen toiminta puolestaan voi olla samanaikaista tai eriaikaista, muuttamatonta tai muutettua, samalle tai eri maantieteelliselle alueelle suuntautuvaa. Sitä voi harjoittaa alkuperäinen lähettäjä tai joku muu osapuoli. Suljettu luettelointi on omiaan kaventamaan keskustelua kasuistiseen ja teknologialähtöiseen suuntaan. Tätä ei työryhmässä haluttu.

Määritelmällisiin rajauksiin perustuva työohjelma ei ole suotava eikä mahdollinenkaan siksi, että monikanavajakelun muodot ja käytännöt perustuvat markkinaosapuolten välisiin sopimuksiin ja liiketoimintamalleihin. Tekijänoikeuslaki on teknologianeutraali eikä se edellytä sopimaan millään erityisellä tavalla luettelossa mainituissa tai muissakaan lähetyks- tai jakelutoiminnan tilanteissa. Näin ei pidäkään olla, koska tekijänoikeudessa vallitsee sopimusvapaus. Sopimustoiminnan edellytyksiä tai sopimisoikeutta ei voida lain tasolla tai muutenkaan sitoa teknologioihin perustuviin määritelmiin.

Järjestäytymiskokouksessa vallitsi alustava yksimielisyys siitä, että kaapelijakelu voidaan sulkea työn ulkopuolelle, koska sitä koskevat sopimusjärjestelyt ovat vakiintuneita ja toimivia. Samoin hyväksyttiin se, että on demand -tyyppiset tilauspalvelut kuuluvat toimeksiannon ulkopuolelle.

2. Nykytila Suomessa

- a) Miten nykyinen tekijänoikeuslaki suhtautuu saman lähetyksen samanaikaiseen, samalle maantieteelliselle alueelle tapahtuvaan lähetystoimintaan?

Tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin mukaan teoksen välittäminen yleisölle johtimitse tai johtimitta on yksi yleisön saataviin saattamisen muoto. Lainvalmistelutöiden mukaan (HE 28/2004 s. 77) "teos välitetään yleisölle, kun se lähetetään radiossa tai televisiossa tai muuten välitetään yleisölle. Tällaista muuta välittämistä on esimerkiksi teoksen saattaminen yleisön saataviin tietoverkon välityksellä silloin, kun kysymyksessä ei ole sellainen tietoverkossa tapahtuva välittäminen, jota voidaan pitää radio- tai televisiolähetyksenä."

Tekijänoikeuslain 2 § ei ota kantaa samanaikaiseen, samalle maantieteelliselle alueelle tapahtuvaan lähetystoimintaan. Kyse on osapuolten sopimusvapauden piiriin kuuluvasta asi-

asta. Välillisesti kysymystä sivuaa samanaikaisia ja muuttamattomia ns. siirtovelvoitelähettyksiä koskeva lain 25 i §:n säännös, jonka soveltaminen on viestintämarkkinalain 134 §:n perusteella riippuvainen verkon sijaintikunnasta.

- b) Miten samanaikaista, saman lähetyksen, samalle maantieteelliselle alueelle tapahtuvaa lähetystoimintaa on käsitelty sopimuskäytännössä?

Koti- ja ulkomaisilta musiikin tekijöiltä ja kustantajilta saamiensa oikeuksien perusteella Teostolla on valtuudet sopia musiikin käytöstä kaikissa eri jakelukanavissa ja käyttötilanteissa. Teosto on esimerkiksi toukokuussa 2007 tehnyt MTV3-, SubTV- ja Nelonen-kanavien lähettäjäyriyten kanssa sopimukset, jotka kattavat kaiken musiikinkäytön kanavien televisiolähettyksissä. Sopimukset koskevat sekä terrestriaalisia (DVB-T) lähetyksiä että mobiilitelevisiota. Yleisradion kanssa vastaava lähetysoikeussopimus tehtiin helmikuussa 2008. Samoin Teosto on kesäkuussa 2007 sopinut myös Suomen Radioiden Liiton kanssa musiikin käytöstä radioasemien nettisivuilla. Radioiden liikevaihtopohjainen sopimusmalli kattaa myös radiokanavien rinnakkaislähettykset Internetissä.

3. Nykytila Suomen ulkopuolella

- a) Miten kansainväliset sopimukset tai ulkomainen tekijänoikeuslainsäädäntö suhtautuu saman lähetyksen samanaikaiseen, samalle maantieteelliselle alueelle tapahtuvaan lähetystoimintaan.

Keskeisin kansainvälinen säännös on Bernin yleissopimuksen 11bis artikla:

"1. Kirjallisten ja taiteellisten teosten tekijöillä on yksinoikeus sallia:

- (i) teostensa yleisradioiminen tai välittäminen yleisölle muulla merkkien, äänien tai kuvien johtimettoman lähettämisen keinolla;
- (ii) teoksen yleisradioinnin välittäminen yleisölle johtimitse tai edelleen yleisradioiminen silloin, kun tämä tapahtuu muun kuin alkuperäisen organisaation toimesta;
- (iii) teoksen yleisradioinnin välittäminen yleisölle kaiuttimella tai muulla samankaltaisella merkkien, äänen tai kuvien siirtämiseen käytettävällä laitteella."

Bernin yleissopimusta täydentää WIPO:n tekijänoikeussopimuksen 8 artiklan säännös oikeudesta yleisölle välittämiseen.¹

Bernin sopimuksen 11bis artikla ei ota kantaa lähettämisen samanaikaisuuteen tai sen maantieteelliseen ulottuvuuteen. Sen sijaan eri lähetyksen ja jakelutapojen lähtökohtaista erillisyyttä perustellaan teoksessa *Guide to the Copyright and Related Rights Treaties Administered by WIPO* (WIPO Publication No. 891(E); Geneva 2003, s. 75) seuraavasti: "[U]nder the Berne Convention, broadcasting is *one kind of communication to the public by means of wireless diffusion* (the most typical one) in relation to which there are *other possible kinds of communication to the public by other means of wireless diffusion*."

11bis artikla perustuu tekijän yksinoikeuden ja sopimusvapauden periaatteille. Tätä selvennetään teoksessa *International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond* (Volume 1; Ricketson - Ginsburg; Oxford 2006, s. 739) seuraavasti: "Each of

¹ Säännöksen mukaan kirjallisten ja taiteellisten teosten tekijöillä on, tämän kuitenkin rajoittamatta mm. Bernin yleissopimuksen 11bis artiklan 1 kappaleen (i) ja (ii) kohdan soveltamista, "yksinoikeus sallia teostensa mikä tahansa välittäminen johtimitse tai ilman johdinta, mukaan lukien teostensa yleisön saataville saattaminen siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada nämä teokset saatavilleen yksilöllisesti valitsemaansa paikkaan ja valitsemanaan aikana."

the rights listed in paragraph (1) is a distinct right that can be dealt with by the author as she wishes. This clearly includes the power to limit the scope of any authorization that she may grant, but any implications that may be drawn in respect to other matters will depend entirely upon the terms of what the parties have agreed."

Erillisten lähetystapojen periaatetta ilmaisee myös mm. EU:n satelliitti- ja kaapelidirektiivi (93/83/ETY), jonka 3 artiklassa erotellaan selkeästi maanpäällinen yleisradiolähetys ja sen kanssa samanaikainen satelliittilähetys.

b) Miten saman lähetyksen samanaikaista, samalle maantieteelliselle alueelle tapahtuvaa lähetystoimintaa on käsitelty sopimuskäytännössä kansainvälisesti tai kansallisesti muualla kuin Suomessa?

Olemme pyytäneet selvityksiä ulkomaisesta lainsäädäntö- ja sopimustilanteesta useista Euroopan maista. Lyhyen määräajan vuoksi kaikkia selvityksiä ei vielä ole saatu, joten varamme mahdollisuuden toimittaa tähän liittyviä tietoja työryhmän työn myöhemmässä vaiheessa.

4. Mitkä ovat monikanavajakeluun liittyvistä oikeuksista sopimiseen liittyvät keskeiset ongelmat Suomessa?

Musiikin tekijänoikeuksista on pystytty sopimaan molempia osapuolia tyydyttävästi, kuten edellä kohdassa 2 b on todettu. Teoston kokemusten ja havaintojen perusteella suurimmat monikanavaisuuden ongelmat vaikuttavat liittyvän toimivien liiketoimintamallien löytymiseen sekä kuluttajien asenteisiin ja kulutustottumuksiin.

Martti Kivistö
lakiasiaintohtaja, VT
Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teosto ry

Kirsi Niittyinperä
Av-tuottajien tekijänoikeusyhdistys Tuotos ry
Mechelininkatu 21 A 7
00100 Helsinki
09 440 470
kirsi.niittyinpera(at)tuotos.fi

Sakari Aalto
sakari.aalto(at)roschier.com

Jorma Walden
jorma.walden(at)minedu.fi

3.4.2008

Monikanavajakeluun liittyvien tekijänoikeudellisten kysymysten selvittämiseen asetettu työryhmä

- **vastaus kysymyksiin liittyen työryhmän toimeksiannon rajaukseen, nykytilan kuvaukseen ja ongelmien yksilöimiseen**

1.

Työryhmän toimeksiantona on selvittää, miten tekijänoikeuslakia tulisi muuttaa niin, että osapuolilla on nykyistä paremmat mahdollisuudet sopia monikanavajakelusta tavalla, jossa tekijänoikeudet arvoketjussa varmistetaan.

Kysymyksenasettelu siitä, mistä tiedossa olevista lähetys-/jakelutavoista työryhmä keskustelee on haasteellinen. Suurin osa luetelluista lähetystekniikoista ja –käytännöistä hakee vielä muotoaan. Lisäksi on todennäköistä, että uudet lähetystavat eivät asetu mihinkään vakiintuneisiin malleihin samalla tavalla kuin maanpäälliset televisiolähetykset aikanaan. Erilaisten lähetystapojen määrittäminen lähettämiseen käytettyjen tekniikoiden perusteella ei ole kestävä ratkaisu.

Kaikkia lueteltuja tekniikoita voidaan käyttää monikanavajakeluun yhtä hyvin kuin esimerkiksi tilaajavalintaisiin palveluihin. Tekijänoikeuksista sopimisen kannalta oleellista on, että kaikki lähetystoiminta kuuluu tekijänoikeuslain 2 §:ssä määritellyn tekijän yksinoikeuden ja taloudellisten oikeuksien piiriin.

Samanaikainen ja muuttamaton alkuperäisen ohjelman edelleen lähettäminen muun kuin alkuperäisen organisaation toimesta on edelleen lähettämistä. Suomessa sitä koskien on toiminut pitkään sopimuslisenssikäytäntö. Edelleen lähettämistä voidaan harjoittaa kaikilla kysymyksessä 1. esitetyillä tekniikoilla. Sitä säätelee kansainvälinen Bernin sopimus ja maailmanlaajuisesti toimivat lisensiointijärjestelyt. Edelleen lähettäminen tulee jättää toimeksiannon ulkopuolelle.

2.

a) Tekijänoikeuslain mukaan kaikki lähetystoiminta kuuluu 2 §:n mukaan yleisön saataville saattamisen piiriin. Elokuva- ja kuvataallenteen tuottajan oikeuksista säädetään tarkemmin tekijänoikeuslain 39 § ja 46a §. Lähettäminen voi olla alkuperäistä lähettämistä (25f §), edelleen lähettämistä (25h §) tai uudelleen

lähettämistä (25g §). Tekijänoikeuslaki ei ota kantaa maantieteeseen. Lähetystoimintaa Suomen alueella – tai muulla alueella – voidaan harjoittaa vapaasti sopimalla ja tekijänoikeuslakia noudattamalla. Luvat alkuperäiseen lähetystoimintaan ja edelleen lähettämiseen voidaan saada sopimuslisenssin (26§) nojalla opetusministeriön hyväksymiltä sopimuslisenssijärjestöiltä tai hankkimalla oikeudet suoraan tekijöiltä ja oikeudenhaltijoilta.

b) Av-tuottajat ovat toistaiseksi sopineet kaikesta muusta lähettamisestä paitsi edelleen lähettamisestä individuaalisesti lähettäjäyritysten kanssa. Valmius kollektiivisopimiseen erilaisia tilanteita varten on olemassa ja siihen ryhdytään tarvittaessa nopeasti. Oikeuksista ollaan valmiita ja halukkaita sopimaan. DVBH-lähetysten käynnistämiseksi tuottajat yhdessä muiden oikeudenhaltijoiden kanssa tarjosivat maksutonta alkua tälle mobiilitelevisiion muodolle.

3.

a) Kansainvälinen lainsäädäntö ja erityisesti eurooppalainen on linjassa suomalaisen käytännön kanssa, perustuvathan molemmat kansainvälisiin konventioihin ja EU-direktiiveihin.

b) Av-tuottajat ovat toistaiseksi sopineet kaikesta muusta lähettamisestä paitsi edelleen lähettamisestä individuaalisesti lähettäjäyritysten kanssa. Valmius kollektiivisopimiseen erilaisia tilanteita varten on olemassa ja siihen ryhdytään tarvittaessa.

4.

Tekijänoikeus on lähetystoiminnan osalta teknologianeutraali. Teoksia voidaan lähettää alkuperäisessä lähetystoiminnassa tai edelleen lähetystoiminnassa millä tahansa tekniikalla, johtimitse (DVB-C, IPTV, etc.) tai johtimitta (DVB-T, DVB-H, 3G, etc.). Teknologianeutraliteetin ansiosta säännökset kattavat myös kaikki tulevaisuuden lähetystekniikat. Tekijänoikeuslaki antaa riittävän ja hyvän pohjan sopia lähettamisestä eri tavoin ja eri tarkoituksiin. Mahdolliset oikeuksista sopimisen ongelmat eivät siten johdu tekijänoikeuslain säännöksistä vaan muista liiketoimintaan ja sopimusneuvotteluihin liittyvistä asioista kuten osapuolten erilaisista intresseistä ja tavoitteista.

Av-tuottajien intressissään luonnollisesti on, että tuotannot leviävät ja tulevat katsotuiksi mahdollisimman laajasti. Monikanavajakelu on liiketoimintaa siinä missä ”yksikanavajakelun” ja tuottajat ovat mielellään mukana uusien liiketoimintamallien synnyttämisessä.

Liiketoiminnassa vallitsee sopimusvapaus. Toimeksiannossa puhutaan paremmista mahdollisuuksista sopia. Opetusministeriön tekemän ”Television monikanavaisuus ja tekijänoikeus” –selvityksen johtopäätöksissä todetaan, että osapuolten välillä ei ollut merkittäviä eroja tekijänoikeustulkinnoista ja että käsitykset erosivat lähinnä korvauksista ja siitä, millaisia sopimuksia pitää neuvotella. Tällaisista asioista sopiminen on osa normaalia sopimustoimintaa eikä siihen tule lainsäädännöllä puuttua.

Monikanavajakelua selvittävän työryhmän puheenjohtaja
Sakari Aalto
sakari.aalto@roschier.com

CC: jorma.walden@minedu.fi

Helsinki 3.4.2008

Monikanavajakelua koskeva kysely

1. Toimeksiannon piirissä olevat välitystavat

Mielestämme monikanavajakelun selvittämistä koskevassa toimeksiannossa on kysymys tilanteesta, jossa radio- tai televisioyritys välittää lähettämiään ohjelmia samanaikaisesti¹ kahta tai useampaa välitysteknologiaa hyväksi käyttäen tietyn maantieteellisen alueen yleisölle.

Toimeksiannossa tarkoitettussa monikanavajakelussa ei ole kysymys tilauspohjaisesta toiminnasta, vaan sellaisesta ohjelmien välittämisestä, jossa katselija tai kuuntelija ei voi vaikuttaa vastaanoton ajankohtaan (lineaarinen välittäminen).

Monikanavajakelun käsite pitäisi nähdä täysin teknologianeutraalisti ja sen tulisi kattaa sekä nykyisin tunnetut että tulevaisuudessa käyttöön otettavat välitysteknologiat. Välittämisessä voi olla kysymys sekä vapaasti etenevien radioaaltojen välityksellä että johtoa pitkin tapahtuvasta välittämisestä. Olennaista on tarkastella toimintaa, jossa lähettäjäyritys välittää sisältöä eri tavoin asiakkailleen – tietyn alueen katsojille ja kuuntelijoille.

Lähettäjäyritys voi käyttää teknistä apua ohjelmien välittämisessä (esimerkiksi vuokraamalla verkkokapasiteettia), mutta lähettäminen tapahtuu yrityksen nimissä ja sen lukuun.

Epätekijänoikeudellisin termein ilmaistuna monikanavajakelussa yksi lähetyksistä voidaan nähdä ”emolähetyksenä”, joka välitetään samanaikaisina ”kloonilähetyksinä”. Emolähetyksellä on tällöin se lähetyksellinen ominaisuus, joka saavuttaa tietyllä maantieteellisellä alueella tosiasiallisesti suurimman yleisön. Käytännössä emolähetyksiä ovat television ja radion maanpäälliset lähetykset.

Kaikki puheenjohtajan kysymyksessä mainitut välitystavat (internet-tv, internet-radio, mobiili-tv, kaapeli-tv, IPTV ja muut mahdolliset lähetystavat) kuuluvat mielestämme työryhmän toimeksiannon piiriin.

¹ pienet välitystekniset viiveet ovat epärelevantteja

2. Nykytila Suomessa

a) Tekijänoikeuslaki

Tekijänoikeuslaki ei sisällä keskeisten tekijänoikeudellisten termien määritelmiä. Esimerkiksi laissa käytettyä käsitettä ”alkuperäinen radio- tai televisiolähetys” ei ole määritelty.

Teokset. Tekijällä on yksinomainen oikeus määrätä teoksen saattamisesta yleisön saataviin. Teos saatetaan yleisön saataviin mm. välittämällä se yleisölle johtimitse tai johtimitta, mihin sisältyy myös teoksen välittäminen siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teos saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana (TekL 2 §). Välittäminen voi olla alkuperäistä lähettämistä tai edelleen lähettämistä.

Alkuperäistä radio- tai televisiolähetystä sekä edelleen lähettämistä koskevat lain sopimuslissenssisäännökset (TekL 25f ja 25h §), joiden nojalla opetusministeriön hyväksymät tekijänoikeusjärjestöt voivat sopia lähetys- tai edelleenlähetysoikeuksista. Suojatun aineiston välittämisestä sopiessaan tekijänoikeusjärjestöt ovat tosiasiallisessa monopoliasemassa.

Oikeus saattaa elokuva yleisön saataviin on keskitetty elokuvatuottajalle TekL 39 §:n olettamasaännöksen nojalla. Säännös ei koske musiikkia.

Tekijän yksinoikeus määrätä teoksestaan käsittää radio- tai televisiolähetyksen monikanavajakelussa kaikki tekniset välitysmuodot, joissa vastaanottajajoukko muodostaa yleisön. Ainoan poikkeuksen muodostaa ns. must carry –ohjelmistojen edelleen lähettäminen, jota koskee TekL 25i §:n mukainen täysi rajoitus: tekijöiden suostumusta edelleen lähettämiseen ei tarvita eikä heille tarvitse maksaa siitä erillistä korvausta.

Äänitallenteet. Esittävällä taiteilijalla sekä äänitallenteen tuottajalla on lähtökohtaisesti tekijänoikeuden kaltainen yksinoikeus äänitallenteen käyttämiseen radio- tai televisiolähetyksessä tai muussa välittämisessä yleisölle (TekL 45 ja 46 §).

Yksinoikeutta rajoittavat kuitenkin TekL 47 §:n pakkolisenssisäännökset: esittävällä taiteilijalla ja äänitteen tuottajalla on oikeus saada käyttökorvaus äänitallenteen käyttämisestä alkuperäisessä yleisölle välittämisessä muulla tavalla kuin siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada tallennettu esitys tai aineisto saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana. Esittävä taiteilija ja äänitallenteen tuottaja eivät voi varsinaisesti lissensoida (sallia tai kieltää) tällaista välittämistä. TekL 47a §:n ja 54b §:n säännökset asettavat lähioikeudenhaltijat kuitenkin normaalia tekijänoikeudellista pakkolisenssitilannetta vahvempaan asemaan.

Ns. must carry -lähetyksistä ei ole korvausoikeutta TekL 25i §:n nojalla.

Kuvatallenteet. Esittävällä taiteilijalla ja kuvatallenteen tuottajalla on tekijänoikeuden kaltainen yksinoikeus määrätä kuvatallenteen ns. on demand –käytöstä eli välittämisestä yleisölle siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada se saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana (TekL 45 ja 46a §). Esittävän taiteilijan ja kuvatallenteen tuottajan oikeudet eivät ulotu kuvatallenteen muunlaiseen käyttämiseen.

Esittävällä taiteilijalla on kuitenkin oikeus korvaukseen kuvallisen musiikkitalenteen käyttämisestä TekL 47 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla.

Yhteenvedona lähioikeuksista toteamme, että esittävien taiteilijoiden ja tuottajien oikeudet koskevat monikanavajakelun eri tilanteita jossain määrin rajoitetummin kuin tekijöiden oikeudet.

b) Sopimuskäytännöt Suomessa

Viestinnän Keskusliitto ei ole osapuolena tekijänoikeutta koskevissa sopimusneuvotteluissa. Viittaamme tältä osin jäsenyritystemme MTV Oy:n ja SWelcom Oy:n sekä SBS Finland Oy:n vastauksiin.

3. Nykytila Suomen ulkopuolella

a) Kansainväliset sopimukset ja ulkomainen tekijänoikeuslainsäädäntö

Tekijöiden, esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien osalta monikanavajakeluun liittyvät seuraavat kansainvälisten sopimusten määräykset:

- WIPO:n tekijänoikeussopimuksen 8 artikla
- Bernin sopimuksen 11 ja 11 bis artiklat
- WIPO:n esitys- ja äänitesopimuksen 6, 10, 14, 15 ja 16 artiklat sekä
- Rooman sopimuksen 7 ja 12 artiklat.

Kansainvälisten sopimusten osalta kiinnitämme huomiota siihen, että oikeuksien käyttämisen ehdot voidaan määritellä kansallisessa laissa². Erilaiset kansalliset lainsäädäntöratkaisut ovat siten mahdollisia. Kansainvälisten sopimusten tulkinnassa pitää ottaa huomioon muuttunut toimintaympäristö.

Monikanavajakelun tekijänoikeudellisessa arvioinnissa on merkitystä sillä seikalla, onko kysymys lähettäjäyrityksen omasta välitystoiminnasta, vai välittääkö lähetyksen jokin kolmas taho (esimerkiksi teleoperaattori) omaan lukuunsa. Viimeksi mainitussa tilanteessa ei ole kysymys monikanavajakelusta.

Ulkomaiset tekijänoikeuslait perustuvat kansainvälisiin sopimuksiin. Käsittääksemme EU-maiden kansalliset lait eivät vielä erikseen säätele monikanavajakelua, vaan siihen liittyviä ratkaisuja joudutaan hakemaan tekijänoikeuslakien yleisten, välittämistä koskevien säännösten nojalla.

b) Sopimuskäytäntö Suomen ulkopuolella

Viestinnän Keskusliitolla ei ole tietoa siitä, millaisia monikanavajakeluun liittyviä sopimusratkaisuja eri maissa on tehty. Esimerkiksi DVB-H- lähetykset ovat pääosin vasta kokeiluvaiheessa tai käynnistymässä vuoden 2008 aikana, lähinnä merkittävien urheilutapahtumien (olympialaiset, jalkapallon UEFA-cup) yhteydessä.

² Tämä asia on nimenomaisesti mainittu esimerkiksi Bernin sopimuksen yleisradiointia koskevassa 11 bis artiklassa sekä Rooman sopimuksen 7 artiklassa, joka koskee esittävien taiteilijoiden ja yleisradioyritysten välisiä suhteita.

4. Monikanavajakeluun liittyvät keskeiset ongelmat

Voimassa oleva tekijänoikeuslainsäädäntö ei tue tarkoituksenmukaista ja joustavaa sopimista tekijänoikeuksista ja lähioikeuksista tilanteessa, jossa lähettäjäyritys käyttää samanaikaisesti erilaisia teknisiä keinoja välittäessään television tai radion ohjelmasisältöä katsojille ja kuulijoille.

Television ja radion toimintaympäristö on mullistunut viime vuosien aikana ja teknologinen kehitys mahdollistaa ohjelmasisältöjen jakelun monin eri tavoin. Erilaisia ”kirjainyhdistelmiä” (DVB-H, 3G, IPTV jne.) syntyy jatkuvasti lisää. Kuluttajat eivät tyydy seuraamaan ohjelmia vain yhdellä päätelaitteella, vaan odottavat voivansa katsella televisiota tai kuunnella radiota monenlaisten laitteiden avulla.

Tarjonnan pirstoutumisesta eri jakelukanaville ei välttämättä seuraa tietyn ohjelmasisällön katselun tai kuuntelun lisääntyminen – ohjelmakohtaiset yleisömäärät ovat pikemminkin pienentyneet.

Monikanavajakeluun ja siitä sopimiseen liittyviä ongelmia ovat esimerkiksi seuraavat:

- tekijänoikeuslain käsitteistö on abstraktia eikä keskeisimpiäkään käsitteitä, esimerkiksi alkuperäistä lähetystä, ole määritelty (oikeudellinen epäselvyys)
- osapuolten neuvotteluasemat eivät ole tasapuoliset, mikä johtuu mm. yksinoikeuksista, tekijänoikeusjärjestöjen vahvasta asemasta ja Suomen markkinoiden pienuudesta ja
- oikeuksien hinnoitteluperusteet ovat jäykkiä ja perustuvat oikeuksien jakelutiekohtaiseen viipalointiin.

Pahimmillaan monikanavajakelussa syntyy seuraavan kaltainen tilanne: Oikeudenhaltijat ja lähettäjäyritys sopivat aineiston alkuperäisestä lähettämisestä Suomen alueella korvaukseksi x euroa. Sama x euroa vaaditaan tämän jälkeen jokaisesta teknisestä välitystavasta, jolla sama ohjelmasisältö jaellaan Suomen alueella samanaikaisesti alkuperäisen lähetyksen kanssa. Korvaus moninkertaistuu, vaikka aineiston kulutus ei lisäännä, vaan pirstaloituu eri kanaville.

Lähetysoikeuksiin liittyviä ongelmia voidaan pyrkiä vähentämään sopimisen keinoin. Käsityksemme on, että tässä on onnistuttu hyvin vaihtelevasti. Sopimukseen on tietyiltä osin päästy, mutta joiltain osin ei. Erityisen ongelmallista on ollut yrittää neuvotella lähioikeuksien haltijoiden kanssa. Sopimusongelmat ovat voineet jatkua vuosikautia, jolloin uusien palveluiden käyttöönotto estyy.

Jotta kuluttajia voitaisiin palvella paremmin ja teknologian tarjoamia mahdollisuuksia käyttää hyväksi ohjelmavälityksessä, tekijänoikeuksista sopimista tulisi tukea lainsäädännön keinoin. Nopeat sopimusratkaisut ovat kaikkien osapuolten etu. Kun ”emolähetysten” monikanavajakelu saadaan tehokkaasti käyntiin ja kuluttajat tottuvat uusiin vastaanottotapoihin, oikeudenhaltijoiden tuotteille avautuu kokonaan uusia markkinoita.

Tekijänoikeuslaissa sääntelyn lähtökohtana ovat alkuperäiset oikeudenhaltijat ja heille syntyy oikeuksiensa myötä tavattoman vahva neuvotteluasema käyttäjiin nähden. Mielestämme lainsäädäntöä pitäisi kehittää siihen suuntaan, että huomioon otetaan myös lähettäjäyritys, joka välittää suojatun aineiston loppukäyttäjille.

Lähettäjäyritys tekee taloudelliset panostukset lähetysoikeuksien hankintaan, lähetettävän ohjelmiston suunnitteluun ja koostamiseen sekä markkinointiin ja jakeluun. Lähettäjäyritys kantaa myös sisältövastuun ohjelmistostaan sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain

mukaisesti. Olisi kohtuullista, että nämä panostukset ja vastuut otettaisiin huomioon lainsäädäntöä kehitettäessä. Lähettäjäyrytyksen tekijänoikeudellista neuvotteluasemaa tulisi parantaa.

Satu Kangas
johtaja, lakiasiat
Viestinnän Keskusliitto

Helsinki

3.4.2008

Monikanavajakelutyöryhmän puheenjohtaja Sakari Aalto
sakari.aalto@roschier.com

Cc: jorma.walden@minedu.fi

Yleisradio Oy:n vastaukset monikanavajakelua koskevaan kyselyyn

Yleisradio Oy tarkastelee tässä vastauksessa tilannetta, jossa alkuperäinen, maanpäällisesti vapaasti etenevien radioaaltojen välityksellä lähetettävä televisio- tai radiolähetys (alkuperäislähetys) lähetetään samanaikaisesti ja sisällöltään muuttamattomana eri jakeluteilla samoille tai suurin piirtein samoille vastaanottajille (rinnakkaislähetys). Rinnakkaislähetystyössä voi olla käytetystä lähetystekniikasta välittömästi johtuva vähäinen tekninen viive.

Erotuksena edelleenlähettämisestä palvelujen rinnakkainen monikanavajakelu toteutetaan alkuperäisen lähettäjärityksen nimissä ja lukuun, kun edelleenläettäminen puolestaan tapahtuu muun kuin alkuperäisen lähettäjärityksen lukuun.

Emme tarkastele tässä yhteydessä pelkästään uusia jakeluteitä varten tuotettujen ohjelmien oikeuksia, koska näissä tilanteissa on kysymys oikeuksien hankkimista uudella jakelutiellä tapahtuvaa alkuperäislähetystä varten.

1. Toimeksiannon piirissä olevat välitystavat

Monikanavajakelulla tarkoitetaan tässä lineaarisen palvelun rinnakkaista välittämistä. Tarkastelun ulkopuolelle jäävät tilauspohjaiset palvelut, joissa yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada palvelu saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana.

Monikanavajakelua koskevaa kysymystä ei tule tarkastella jakelutie tai – teknologialähtöisesti. Monikanavajakelua koskevan ratkaisun tulee olla teknologianeutraali. Siinä tulee ottaa huomioon kaikki radio- tai televisiolähetysten samanaikaiseen, rinnakkaiseen jakeluun nyt tai tulevaisuudessa soveltuvat jakelutiet. Jakeluteitä ei tule määritellä teknologiakohtaisesti, koska tekniikan kehitys on nopeaa eikä tällä hetkellä ole tietoa siitä, mitä kaikkia jakeluteitä käyttäen radio- tai televisiolähetysten rinnakkaista monikanavajakelua voidaan jo lähitulevaisuudessa harjoittaa.

Monikanavajakelua koskevat kysymykset tulevat esille kaikissa niissä tilanteissa, joissa samaa materiaalia välitetään samana, rinnakkaisena lineaarisena palveluna samanaikaisesti samalla maantieteellisellä alueella samalle tai pääosin samalle yleisölle. Kaikki kyselyn 1. kohdan a-f kohdissa mainitut jakelutiet kuuluvat toimeksiannon piiriin. Myös tulevaisuudessa kehitettävät jakelutiet tulee ottaa huomioon tarkastelussa. Jakeluun käytettävä tekniikka ei ole asiassa olennainen kriteeri, vaan toiminnan tosiasiallinen luonne.

2. Nykytila Suomessa

a) Tekijänoikeuslain mukaan tekijänoikeudenhaltijoilla on yksinoikeus määrätä teoksensa yleisön saataviin saattamisesta. Tähän yksioikeuteen sisältyy monikanavajakelun kannalta relevantti yleisölle välittämisen oikeus. Teosten välittämistä koskevat tekijänoikeuslain säännökset ovat teknologianeutraaleja. Välittämisen määritelmä kattaa sekä johtimitta että johtimitse tapahtuvan välittämisen. Tekijänoikeuslain välittämisen käsite koskee siten kaikilla yllä kyselyn kohdassa 1. mainituilla jakeluteilla tapahtuvaa radio- tai televisiolähetysten lähettämistä.

Tekijänoikeuslaki mahdollistaa eri jakeluteitä ja –teknologioita koskevien oikeuksien viipaloinnin ja moninkertaisten korvausten perimisen samojen sisältöjen samanaikaisesta välittämisestä rinnakkaisilla jakeluteilla. Laki ei sisällä yleisiä säännöksiä saman lähetysten samanaikaisesta

samalle maantieteelliselle alueelle tapahtuvasta lähetystoiminnasta ja tästä maksettavasta korvauksesta.

Tekijänoikeuslain 25 i § sisältää viestintämarkkinalain 134 §:n siirtovelvoitteen piiriin kuuluvaa edelleenlähettämistä koskevan erityissäännöksen. Oikeudenhaltijoilla ei ole oikeutta saada korvausta säännöksen piiriin kuuluvasta suojatun materiaalin samanaikaisesta ja muuttamattomasta välittämisestä. Säännöksessä tarkoitettu tilanne vastaa tosiasiallisesti monikanavajakelua siltä osin, että se koskee saman sisällön samanaikaista välittämistä samalla maantieteellisellä alueella. Säännöksen lähtökohtana on periaate, että samanaikaisista rinnakkaisista lähetyksistä ei ole kohtuullista periä moninkertaista korvausta. Oikeudenhaltijat ovat noudattaneet vastaavaa käytäntöä jo ennen 1.1.2006 voimaan tullutta tekijänoikeuslain 25 i §:n muutosta antamalla sitoumuksen siitä, että ne eivät peri erillistä korvausta siirtovelvoitteen piiriin kuuluvasta yleisradiolähetyksen edelleenlähettämistä.

Tekijänoikeuslaissa ei ole määritelty alkuperäisen lähettämisen eikä myöskään edelleen lähettämisen käsitettä, vaikka tekijänoikeuslaki sisältää näitä koskevat sopimuslissenssisäännökset. Kun lähtökohtana pidetään tekijänoikeuslain teknologianeutraalia välittämisen käsitettä, myös näitä käsitteitä pitänee tulkita teknologianeutraalisti.

Lähioikeuksien suojan piiriin kuuluvan suojatun materiaalin välittämisen osalta tilanne on pääosin sama kuin teosten kohdalla. Lähioikeuksien suojaa välittämisen osalta ei kuitenkaan ole määritelty tekijänoikeuslaissa samalla tavoin kaikkien kysymykseen tulevien lähioikeudenhaltijoiden osalta. Esittävällä taiteilijalla ja äänitallenteen tuottajalla on pakkolisenssisäännöksellä rajoitettu yksinoikeus määrätä teoksen välittämisestä johtimitse tai johtimitta, mihin sisältyy myös tallennetun aineiston välittäminen yleisölle siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada se saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana.

Audiovisuaalisen teoksen tuottajalla ja radio- ja televisiolähetyksen lähettäjäryityksellä on yksinoikeus vain tilauspohjaisen välittämisen osalta eli siinä tapauksessa, että audiovisuaalinen teos tai yleisradiolähetyksen välitetään yleisölle johtimitse tai johtimitta siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada tallennettu lähetyksen saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana.

Käytännössä kaikkien edellä mainittujen oikeudenhaltijaryhmien suoja on nykyhetkellä välittämisen osalta samalla tasolla. Esittävien taiteilijoiden ja äänitetuottajien laajemmin määritelty välittämisen suoja johtaisi kuitenkin nykytilannetta vahvempaan neuvotteluasemaan, mikäli kysymyksessä olisi esim. jokin pakkolisenssin piiriin kuulumaton uusi jakelutie. Tämä voisi tulevaisuudessa hidastaa rinnakkaislähetyksen tarjontaa uusilla jakeluteillä.

b) Alan sopimuskäytäntö on tekijänoikeuslain teknologianeutraaleista käsitteistä huolimatta etenkin lähioikeuksien osalta sellainen, että oikeudenhaltijat pyrkivät edelleenkin sopimaan oikeuksista jokaisen jakelutien tai –teknologian osalta erikseen käyttäen yhtenä hinnoitteluperusteena lähetyksen peittoalueen potentiaalista yleisöä. Eräissä tapauksissa etenkin lähioikeuksien haltijoiden edustajat pyrkivät solmimaan jakelutiekohdaisia sopimuksia teknologianeutraalin sopimisen sijasta myös sillä perusteella, että heiltä puuttuvat valtuudet sopia oikeuksista teknologianeutraalisti.

3. Nykytila Suomen ulkopuolella

a) Kansainvälisissä sopimuksissa ei erityisesti huomioida monikanavajakelua koskevia uuden teknologian käyttöön liittyviä kysymyksiä. Kansainväliset sopimukset eivät kuitenkaan aseta esteitä rinnakkaisia lähetyksiä koskevien säännösten sisällyttämiselle kansalliseen lainsäädäntöön.

Monikanavajakelua koskevat kysymykset ovat vasta tulossa ajankohtaisiksi useimmissa maissa, koska monikanavajakeluun laajamittaisesti käytettävien teknologioiden käyttö on useissa maissa vasta kokeiluvaiheessa. Euroopan yleisradioliitto EBU:n antamien tietojen mukaan sen jäsenyhtiöiden kotimaiden kansallisissa tekijänoikeuslaeissa ei ole otettu huomioon monikanavajakelua koskevia tilanteita.

b) Tiedossamme ei ole kansainvälisiä sopimuksia koskevia yhdenmukaisia käytäntöjä, joissa olisi erityisesti huomioitu monikanavajakelua koskevia kysymyksiä. Rinnakkaisjakelun ongelmat koskevat pääosin sisältöjen välittämistä samanaikaisesti päälähetysten kanssa rinnakkaisilla uusilla jakeluteilla, joten sopimuskäytäntö on suurelta osin vasta kehitymässä uusien jakeluteknologioiden käyttöönoton myötä.

4. Monikanavajakelusta sopimisen keskeiset ongelmat

Monikanavajakelusta sopimiseen liittyvät keskeiset ongelmat ovat seuraavat:

- a) uusien palveluiden oikeuksien hidas neuvotteluprosessi;
- b) saman lähetyksen eri jakeluteilla tapahtuvan rinnakkaisen jakelun päällekkäinen hinnoittelu;
- c) monikanavajakelua koskevien käsitteiden puuttuminen tekijänoikeuslaista ja lain tulkinnanvaraisuus.

a) Hidas neuvotteluprosessi

Lähetäjäryityksen tulee voida palvella yleisöä siten, että yleisöllä on mahdollisuus vastaanottaa lähetyksiä useiden vaihtoehtoisten jakeluteiden sekä uusien teknologioiden ja päätelaitteiden välityksellä. Alan sopimuskäytännössä ei oteta kattavasti huomioon tätä pyrkimystä eikä voimassa oleva tekijänoikeuslaki riittävällä tavalla tue jakelutie ja -teknologianeutraalia sopimista.

Jakelutie ja -teknologiakohtainen sopiminen hidastaa ja vaikeuttaa uusien palveluiden tarjontaa yleisölle. Neuvotteluprosessi ennen uuden palvelun aloittamista voi viivyttää palvelun käynnistämistä. Etenkin audiovisuaalisten teosten oikeuksista sopiminen kattaa useita eri tekijäryhmiä, joita edustavat eri järjestöt. Oikeudet uusilla jakeluteilla tapahtuvaan suojatun materiaalin käyttöön on hankittava kattavasti usealta eri tekijäryhmältä edustavalta taholta ennen kuin palvelua voidaan käynnistää. Neuvotteluprosessi voi kestää kuukausia tai jopa vuosia ennen kuin tarvittavista oikeuksista on päästy sopimukseen.

Pitkä neuvotteluprosessi saattaa johtaa siihen, että palvelun kehittäminen ei ole lopulta ajankohtaista oikeuksia koskevien neuvottelujen odotettavissa olevan pitkän keston vuoksi. Palvelu voi myös osoittautua päällekkäisten korvausten johdosta niin kalliiksi toteuttaa, ettei siihen ole mahdollisuutta.

Pitkät neuvotteluprosessit voivat johtaa siihen, että Suomessa ja laajemminkin Euroopassa kilpailukyky uuden teknologian käytössä heikkenee ja asemat menetetään sellaisille Euroopan ulkopuolisille toimijoille, jotka voivat joustavammin tarjota palvelujaan myös uusilla jakeluteilla.

b) Päällekkäinen hinnoittelu

Uusilla jakeluteilla välitettävät rinnakkaiset lähetykset eivät tuo merkittävässä määrin uusia yleisöjä, vaan tarjoavat yleisölle mahdollisuuden seurata palveluja valitsemansa jakelutien ja päätelaitteen välityksellä. Perinteisillä jakeluteilla välitettävien palveluiden yleisömäärät vähenevät monikanavajakelun seurauksena, kun yleisöt hajaantuvat monille eri jakeluteille. Etenkin siinä tapauksessa, kun korvaus suojatun materiaalin käyttämisestä alkuperäislähetysessä on mitoitettu potentiaalisen yleisön perusteella, korvaus kattaa jo lähetyksen peittoalueen maksimiyleisön. Mikään uusi jakelutie voi tuoda lisäystä maksimiyleisöön. Tällöin ei ole perustetta perä lisäkorvausta suojatun materiaalin rinnakkaisesta välittämisestä uudella jakeluteilla.

Monikanavajakelun sopimistarvetta ja korvauserusteita koskevassa arvioinnissa tulisikin ottaa lähtökohdaksi televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain DVB-H-lähetyksiä koskevan lainmuutoksen hallituksen esityksestä HE 98/2006 ilmenevät periaatteet.

Hallituksen esityksessä periaatteet on esitetty seuraavasti (kursivointi tässä): *Lähtökohtana on, että sama sisältö lähetetään toisessa lähetyksjärjestelmässä samanaikaisesti ja samalla alueella siten, että lähetykset ovat eri vastaanottolaitteilla samojen tai suurin piirtein samojen vastaanottajien vastaanotettavissa. Kun rinnakkaisen lähettämisen liiketoimintamallit eivät poikkea muista vapaasti yleisön vastaanotettavissa olevien televisio- tai radiolähetyksen liiketoimintamalleista, on olemassa hyvät perusteet sille, että sovittavan korvauksen pitäisi kattaa sekä alkuperäinen että rinnakkainen lähetysoiminta. Sillä, että tällaisessa rinnakkaisessa lähettämässä käytetään eri lähetyksjärjestelmiä, ei pitäisi olla vaikutusta korvaukseen.*

Sopimusta saman materiaalin käytöstä samanaikaisissa ja muuttamattomissa lineaarisessa palvelussa tulee tulkita teknologianeutraalisti kaikilla jakeluteilla siten, että sopimuksen mukaiset oikeudet ja korvaus kattavat saman materiaalin kaiken rinnakkaisen monikanavajakelun. Periaatteen tulee koskea myös myöhemmin kehitettäviä jakeluteitä, joita sopimuksen tekohtekellä ei vielä ole ollut olemassa.

c) Tekijänoikeuslain käsitteiden puuttuminen ja lain tulkinnanvaraisuus
Tekijänoikeuslaissa ei ole määritelty saman sisällön rinnakkaista monikanavajakelua koskevia keskeisiä käsitteitä, kuten lähettäminen, alkuperäinen lähetyksen ja samanaikainen ja muuttamaton edelleenlähettäminen. Käsitteitä tulisi selventää, jotta kaikilla osapuolilla olisi mahdollisimman yhdenmukainen käsitys siitä, mitä monikanavajakelun kannalta keskeisillä käsitteillä käytännössä tarkoitetaan.

Vaikka suojatun materiaalin käyttöoikeuksista sopiminen kuuluukin yleensä ottaen sopimusvapauden piiriin, lainsäädännön tulee tukea sopimusten teknologianeutraalia tulkintaa ja joustavaa, tasapuolista sopimista ottaen huomioon myös käyttäjien aseman. Tätä kautta myös oikeudenhaltijoille avautuu uusia ansaintamahdollisuuksia, kun palveluiden tarjonta uusilla jakeluteilla käynnistyy ja ajan mittaan syntyy myös pelkästään uusille jakelutielle tuotettujen palvelujen markkinoita.

Kirsi-Marja Okkonen
lakimies
Yleisradio Oy

Monikanavajakelun työryhmän puheenjohtaja Sakari Aalto

Rochier asianajotoimisto Oy
Keskuskatu 7
00100 Helsinki

Arto Alaspään vastaus ja kommentit muistioon ”monikanavajakelun” tekijänoikeuskysymyksistä

Helsinki 3 huhtikuuta 2008

Edustan toimikunnassa äänite- ja kuvatallennetuotannon tekijänoikeudellista ja liiketoiminnallista asiantuntemusta.

Digitaalisen kehityksen myötä toimialan liiketoimet ovat siirtymässä tallennekaupasta oikeuskauppaan. Samoin sähköisten viestimien lisääntyvä ulkopuolisten yritysten tuottaman aineiston (toisen liikeomaisuuden) käyttö merkitsee muutosta. Tässä prosessissa oikeuksien lisensointi, äänitteiden lähetykskorvaukset ja muu business-to-business kauppa on muodostunut yhä tärkeämmäksi osaksi äänitealan tulonmuodostusta. Äänitemusiikin kotimarkkinoiden arvo on n. 100 miljoonaa euroa. Esityskorvaus- ja lisensointitulot vastaavat jo noin 25-30 % äänitteiden tukkukaupan arvosta.

Tekijänoikeuslain suurin epäkohta on sen 47 §:n pakkolisensointisäännös, jonka vuoksi äänitteiden tuottajat tai Gramex heidän puolestaan eivät ole kaikissa tilanteissa tasavertaisessa neuvotteluasemassa äänitteiden esitysoikeuksista neuvoteltaessa, ”monikanavajakelun” tai muun äänitteiden käytön osalta. Pakkolisenssi vääristää markkinoita ja haittaa suomalaisen sisältötuotannon toimintaedellytyksiä.

KOMMENTIT MUISTIOSSA ESITETTYIHIN KYSYMYKSIIN

1. Monikanavajakelun käsite

”Monkanavajakelu” on käsitteenä ongelmallinen. Muistiossa esitetty lista käsitteen alle mahdollisesti kuuluvista ”jakelutavoista” osoittaa, että sen mielekäs määrittely on vaikeaa, jopa mahdotonta.

Esimerkiksi: kohdan a) Internet-TV käsitteen alle näyttäisi olevan mahdollista niputtaa yhtäläillä:

- samanaikainen ja muuttumaton lähettäminen alkuperäisen lähettäjäyrityksen toimesta (ns. simulcasting),
- samanaikainen ja muuttumaton lähettäminen muun kuin lähettäjäyrityksen toimesta (edelleen lähettäminen)
- muuttumaton mutta, ei samanaikainen lähettäminen (ns. deferred retransmission)
- ohjelmien tilausperusteinen saataville saattaminen (ns. Catch Up TV)

Yllä olevien käyttömuotojen tekijäoikeudellinen arviointi poikkeaa merkittävästi toisistaan. Esimerkiksi: Simulcasting on tekijäoikeudellisesti primaari lähettämistä, Catch up TV puolestaan tilausperusteista yleisön saataville saattamista, joka samalla edellyttää myös kopiointiluvan hankkimista. Lähioikeuksien osalta ensin mainittu on pakkolisenssin alaista, jälkimmäinen on kaikilta osin yksinoikeuksien piirissä. Suomea sitovat kansainväliset sopimukset ja EU oikeus eivät mahdollista kopiointi ja saataville saattamisen oikeuden vesittämistä tai kiertämistä, käsiteltävien käyttömuotojen osalta.

Tekijänoikeudella suojattujen sisältöjen kauppa on kautta aikojen perustunut "monikanavajakeluun": kirjallisia teoksia on jaeltu kovakantisina kopioina, pokkareina, teatteri sovituksina, elokuvina; elokuvia on levitetty teattereissa, televisiossa, internetissä, tai vuokravideoina; jne. Oikeuksista sopiminen erikseen kunkin jakelumuodon osalta on tekijänoikeudella suojattujen sisältöjen lisensoinnissa noudatettava käytäntö ja tekijänoikeuden lähtökohta sekä Suomessa että kansainvälisesti. Ei ole nähtävissä perusteltua syytä poiketa tästä yleisesti noudatettavasta ja hyväksi koetusta lähtökohdasta lisensoitaessa sisältöjen verkkoympäristössä.

Uusien jakeluteiden ja niiden luomien uusien markkinoiden kaupallinen hyödyntäminen on keskeisessä osassa paitsi lähettäjäyritysten myös sisällön tuottajien liiketoimintastrategiassa. Lainsäädännöllä ei ole syytä puuttua markkinoiden toimintaan tavalla, joka perusteetta suosii sisältöjä käyttäviä tahoja mutta vaarantaisi sisällön tuottajien tulevan liiketoiminnan. Se olisi omiaan ratkaisuna estämään uusien sisältömarkkinoiden tehokasta syntyä. Luonnollisesti mikään ei estä lähettäjäyrityksiä tuottamasta omia sisältöjään ja käyttämästä niitä parhaaksi katsomallaan tavalla.

Käsitykseni mukaan paras tapa varmistaa, että osapuolilla on nykyistä paremmat mahdollisuudet sopia saman lähetyksen samanaikaisesta jakelusta on tasavertaisen neuvotteluaseman takaaminen eri osapuolille. Esittävien taitelijoiden ja äänitteiden tuottajien oikeuksiin TekL 47 §:ssä säädetty pakkolisenssi on kohtuuton ja markkinoita vääristävä. Pakkolisenssin vuoksi äänitteiden oikeudenhaltijat eivät voi neuvotella kaikissa tilanteissa markkinaehtoisesti oikeuksiensa käyttämisestä. Käytännössä pakkolisenssi pakottaa äänitteiden oikeudenhaltijat subventoimaan toisia, usein itseään suurempia teollisuuden aloja ja yhtiöitä.

2. Nykytila Suomessa

Äänitteiden tuottajien oikeuksista säädetään tekijänoikeuslain 5 luvussa. Äänitteiden tuottajille myönnetään 46 §:ssä yksioikeus äänitteiden välittämiseen yleisölle. Lain 47 §:ssä oikeutta rajoitetaan pakkolisenssillä mm. muun kuin interaktiivisen välittämisen osalta.

Kuvatallennetuottajille myönnetään lain 46a §:ssä yksinoikeus interaktiiviseen yleisölle välittämiseen. Tämän lisäksi on paikallaan todeta, että elokuvatuottajat säännönmukaisesti hallinovat heille siirtyneitä lain 2 §:n mukaisia tekijöiden yksinoikeuksia.

Yllämainitut oikeudet kattavat myös saman lähetyksen samanaikaisen välittämisen. Tekijänoikeuslaissa äänitteiden tai kuvatallenteiden tuottajille myönnettyjä oikeuksia ei rajoiteta lähetysten tai samanaikaisen lähettämisen maantieteellisen peiton perusteella, lukuun ottamatta ns. *Must Carry* säännöksen alaisia lähetyksiä (TekL 25i §).

Äänitteiden oikeudenhaltijat ja/tai heitä edustavat järjestöt ovat sopineet samanaikaisesta välittämisestä lähettäjäyritysten kanssa. Esimerkiksi Gramex ry (Gramex) on sopinut radiolähetysten samanaikaisesta välittämisestä internetissä (simulcasting) useiden radioyritysten, mukaan lukien Yleisradio, kanssa. Gramexilla on simulcastingiin jo vakiintunut tariffi ja sopimuskäytäntö.

Vastaavasti yksittäiset levy-yhtiöt säännönmukaisesti rajaavat kunkin käyttöluvan kohteen muun muassa käytettävän teknologian ja välitystien perusteella. Esimerkiksi lisenssi, joka oikeuttaa välittämään äänitteitä *streaming* palvelussa internetin välityksellä, ei ilman nimenomaista sopimista oikeuta tarjoamaan palvelua saman operaattorin mobiilipalvelimelta.

3. Nykytila Suomen ulkopuolella

ÄKT tietojen mukaan kansainvälinen oikeustila ei poikkea Suomen tilanteesta. Tätä vahvistaa omalta osaltaan IFPI:n (äänitealan kansainvälisen kattojärjestön) laatima kansainvälinen Simulcasting vastavuoroisuus sopimus, joka on mm. Euroopan komission hyväksymä. Sopimus oikeuttaa siihen liittyneet 41 äänitteiden oikeuksia hallinnoivaa järjestöä (mukaan lukien Suomen, Ruotsin, Norjan, Tanskan, Saksan, Italian, Iso-Britannian, jne. järjestöt) erikseen lisensoimaan saman lähetyksen samanaikaista lähettämistä omassa maassaan ja oman alueensa ulkopuolella. Gramex on liittynyt sopimukseen, eikä yksikään sopimuksen liittynyt järjestö ole tietojen mukaan ilmoittanut, että lisensointia olisi miltään osin rajoitettu.

Sopimuskäytännössä, sekä kollektiivi lisensoinnissa että individuaali lisensoinnissa, oikeudenhaltijat lisensoivat ja hinnoittelevat erikseen kunkin käyttömuodon.

Vastaavasti kansainväliset oikeudenhaltijat rajaavat lisenssinsä koskemaan tiettyjä määriteltyjä välitysteknologioita.

Tässä yhteydessä on myös syytä kiinnittää huomiota EU kilpailuoikeuteen ja tavoitteisiin. Komissio ja kansalliset kilpailuviranomaiset ovat toistuvasti todenneet että on-line- ja mobiili- palvelut muodostavat erilliset markkinat ja vaatineet että televisiointioikeudet on myytävä erikseen kullakin markkinalla. "Monikanava" lähetysoikeuksien pakottaminen yhteen nippuun, on eurooppalaisen kilpailulainsäädännön ja oikeuskäytännön valossa ongelmallista. Komission "3G Sectorial Inquiry" loppuraportissa kiinnitettiin huomiota muun muassa siihen, että mobiiliverkko-oikeuksien ja maanpäällisten lähetyksen oikeuksien niputtaminen yhteen luo lähettäjäyrittäjälle markkinavoimaa, joka on omiaan estämään mobiilimarkkinoiden kehityksen.

37. The European Commission considers that a number of the arguments raised by rights owners and TV operators in support of bundling have fairly limited effective implications. It appears that where bundling practise essentially results in output restrictions, such behaviour seems to be anti-competitive and to limit a varied offer of services at the consumer level through different distribution platforms.

Conclusion

38. In order to maximise consumer choice and enhance the development of new innovative services the European Commission and the EFTA Surveillance Authority favour an unbundled sale of rights to avoid the risk of output limitations.

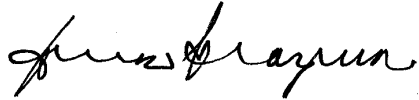
39. The European Commission will target case situations where rights to premium sports remain under-exploited through the bundled sale of rights and subsequent warehousing of rights by powerful operators
http://ec.europa.eu/comm/competition/sectors/media/inquiries/final_report.pdf.

Suomessa ei lainsäädännöllä eikä muillakaan toimilla pidä edesauttaa "monikanavajakelun" oikeuksien niputtamista, joka on omiaan lisäämään televisio- ja radioyrittäjien markkinavoimaa ja haittamaan uusien mobiili- ja on-line- markkinoiden kehitystä.

4. Sopimiseen liittyvät keskeiset ongelmat

Keskeisin ongelma on äänitteiden oikeuksiin TekL:n 47 §:n perusteella sovellettava pakkolisenssi joka vääristää markkinoita eikä mahdollista tasavertaista neuvotteluasemaa käyttäjien kanssa.

Suomen Ääni- ja kuvatalennetuottajat ÄKT ry

Arto Alaspää
Toiminnanjohtaja